

ZADREGE Z DEVIZAMI

V Savi nam primanjkuje deviz za uvoz potrebnega reprodukcijskega materiala — Obetajo se ostrejši pogoji gospodarjenja — Ob restriktivskih ukrepih se je naš kolektiv znašel pred izrednimi problemi.

Zelo zaskrbljujoči podnaslovi, ki so žal resnični in se lahko hitro spremenijo v pravo katastrofo, saj nam grozi ustavev proizvodnje, če se seveda ne bo stvar obrnila na bolje. O nastali situaciji je bilo izgovorjenih veliko besed, o tem smo lahko zasledili celo vrsto prispevkov v sredstvih javnega obveščanja (Delo, Dnevnik, Glas

in radio), da vseh sestankov od strokovnega sveta, do posvetov s pristojnimi organi v republiki sploh ne omenjamo. Situacija pa je jasna in zaskrbljujoča, nahajamo se v težkem položaju, da pa bi bila vsa stvar še bolj pereča, to ni od včeraj, temveč se ta situacija ponavlja iz leta v leto. Celotna poslovodna struktura se mora vsaj tričetrt

leta boriti zgolj s problemom, kako zagotoviti normalno funkcioniranje produkcije v takšnih okoliščinah.

O nastalem položaju in možnostih za rešitev nastalih problemov sem se pogovarjal s tov. Jožetom Laknerjem, dipl. oec., direktorjem Nabavne službe in tovarišico Beti Marenčič, ekonomistko, vodjo oddelka za raziskavo trga.

Znašli smo se v nezavidljivem položaju, deviz za nakup oziroma uvoz reprodukcijskega materiala nam primanjkuje, kakšne so potem možnosti da bi uspešno zaključilo poslovno leto?

Dovolite mi, da naredim naslednji uvod; pričakovali smo,

da bo glasilo SAVA to problematiko že zdavnaj obdelalo, tako so storila skoraj vsa sredstva javnega obveščanja, samo domača hiša ni priobčila prispevka. Mislim, da to ni prav, in da to vprašanje nisem izpostavil zato, da bi iskali krivca, temveč zato, ker bi o tem problemu morali pisati.

Res pa je, da so bili vsi tisti, ki imajo opravka z zunanjo trgovino, vključno z delegati SISEOT in člani strokovnega sveta sproti seznanjeni s problematiko, za katero lahko mirno rečem, da je skrajno pereča.

(Nadaljevanje na 3. strani)

JUBILEJNO LETO SAVE

Prihodnje — 1980 — leto bomo v Savi proslavili nekaj pomembnih jubilejev. Proslave, slovesnosti, tekmovanja in prireditve bodo potekale vse leto, sodeloval pa naj bi — tako ali drugače — sleherni delavec Save.

Pripravljalni odbor, ki ga je imenoval delavski svet delovne organizacije Sava spomladi, je imel doslej že več delovnih sestankov. Obravnaval je naslednje:

- osrednja slovesnost bo namenjena 30. obletnici samoupravljanja v Savi in 60. obletnici ustanovitve podjetja; proslava bo dne 7. januarja 1980.

- proslave

- 60-letnice ustanovitve SKOJ,

- 50-letnice sindikalnega delovanja,

- 50-letnice gasilstva,

- 30-letnice gumarske šole in

- 15-letnice Folklorne skupine

bodo med letom in sicer najbližje ugotovljenemu datumu pričetka delovanja posamezne dejavnosti. Kot sem dejal, se bo osrednja slovesnost pričela 7. januarja, za zaključek pa bo mladinska organizacija novembra pripravila kviz na temo »30 let samoupravljanja in 60 let Save Kranj«.

Sava bo prva delovna organizacija, ki bo v Sloveniji prihodnje leto proslavljala tridesetletnico samoupravljanja (ker smo pri nas prvi v Sloveniji izvolili delavski svet). Zato bo imela naša proslava republiško obeležje in bo pravzaprav uvod v številne proslave samoupravljalcev po vsej SRS.

Pripravljalni odbor je do oktobra naredil tole:

- pripravljen je koledar prireditev skozi vse leto 1980;

- določen je datum in kraj osrednje proslave — 7. januar 1980 v prostorih Gorenjskega sejma; osrednje proslave se udeležijo vsi člani delovne organizacije, zato je delo s tega dne prenešeno na soboto, 12. januarja;

- ob jubileju bomo izdali ustrezno publikacijo — brošuro z opisom zgodovine podjetja in delavskega gibanja — samoupravljanja v Savi; osnovno besedilo je odbor že pregledal;

- ob jubileju bo blizu sto Savčanov dobilo odlikovanja in priznanja.

Na predlog pripravljalnega odbora in komisije so vse temeljne organizacije in strokovni sektorji že oddali predlog odlikovancev.

Dela je še veliko in pripravljalni odbor bo imel v naslednjih treh mesecih dosti dela. Ker želimo, da ste Savčani tekoče obveščeni in da po svojih močeh vsakdo pripomore, da bo leto 1980 vseskozi kar najbolj svečano, bomo v vsaki številki objavili krajšo ali daljšo informacijo o tem.

Jože Štular

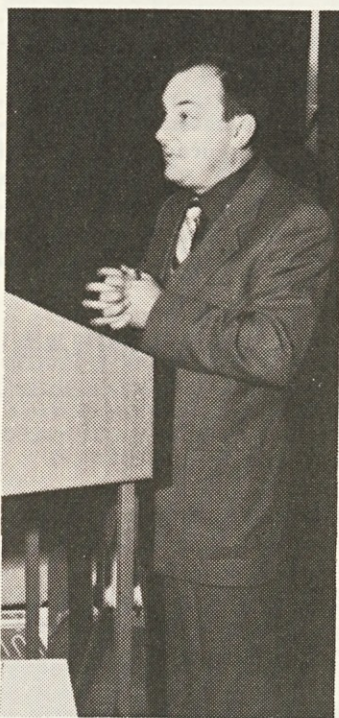

Izdelovanje plaščev za kolesa na najbolj preprost način v obratu I.

ZANIMIV SEMINAR

DO Totra je v sodelovanju s Fakulteto za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani organizirala seminar o Totra-term podnem ogrevanju.

Dne 1. oktobra je Totra organizirala v prostorih Fakultete za naravoslovje in tehnologijo zanimiv seminar o podnem gretju Totra-term. Seminarja so se udeležili predstavniki projektivnih služb in birojev iz skoraj vse Jugoslavije.

Seminar je otvoril Dr. Peter Novak, vodja laboratorija za ogrevalno in sanitarno tehniko in v uvodu poudaril pomembnost tega novega načina ogrevanja ter opozoril na še neizkoriščene možnosti razvoja uvajanja novih energijskih virov, ki so še kako pomembni, če upoštevamo energetsko krizo in pa pomanjkljivosti že obstoječih oblik energije.

Udeležence seminarja je v imenu DO Totra pozdravil ing. Miloš Rojec, direktor DO Totra in ing. Ivanuška Melihar, ki je potek in delo seminarja tudi vodila.

Seminar so uvodoma popestrili tudi z diapozitivi, ki

so bili posneti v laboratoriju Fakultete za naravoslovje in tehnologijo za ogrevalno in sanitarno tehniko. Pa tudi sicer, to moramo poudariti, Totra zelo uspešno sodeluje s strokovnjaki iz omenjene fakultete.

V nadaljevanju seminarja pa so obdelali naslednje teme: Možnosti rabe domačih cevi za podno ogrevanje; značilnosti podnega ogrevanja, predstavili so tudi meritve in merilne rezultate, polaganje in montažo, načine priključitve na vir energije, možnosti regulacije ter postregli z komercialnimi informacijami.

Sledila je razprava, ki je bila zelo živahna, saj so prisotni z velikim zanimanjem spremljali izvajanja totrinih strokovnjakov in strokonjakov iz Fakultete za naravoslovje in tehnologijo. Udeležence seminarja so tudi obvestili o enodnevnem seminarju o varjenju polipropilenskih cevi, ki bo 24. 10. 1979 na Institutu za varilstvo v Ljubljani. Na tem seminarju bodo predstavili mehanske in kemične lastnosti plastičnih materialov, uporabnih za ogrevanje različnih površin in varjenje plastičnih cevi iz kopolimernega polipropilena namenjenih za ogrevanje podov, sten itd.

MEDSEBOJNO OBVEŠČANJE

Da bi ljudje izrabili samoupravljalne možnosti, ki jim jih ponujajo naši objektivni pogoji, so jim potrebne določene lastnosti. Te lahko zvrstimo v tri skupine: informiranost, vzgoja in izobrazba ter motivacija.

Ker se tokrat lotevamo vprašanja motivacije za samoupravljanje in medsebojno obveščanje, je umestno na kratko povzeti ugotovitve glede informiranosti ter vzgoje in izobraževanja. Informiranost:

Nihče ne more samoupravljalati, se pravilno odločati, če nima zadosti ustreznih informacij. Breznjih izgublja samostojnost in se zato nujno ravna po drugih, po dejanskih ali pa namišljenih avtoritetah. Realnost, v kateri živimo, je pač taka, da doživlja hitre spremembe in se nam zato tudi neprestano izmika. Naravnati se moramo na dejstvo, da se informacijski material nabira in kopiči z vrtoglavo naglico. Vrh tega je v naši samoupravni družbi »človek merilo vsega in je zato samoupravljanje nujno zapleteno. Za samoupravno odločanje in urejanje medsebojnih odnosov so potemtakem potrebne ogromne količine informacij« (Pečujlić). Te na eni strani lahko bogatijo znanje, na drugi strani pa nas, ker jih je toliko, begajo: za današnje čase je očitno manj pomembno in niti ne potrebno, da kdo obdrži v sebi vse znanje iz šole in vse vsakodnevne informacije. Predvsem se moramo naučiti znanje, izkušnje in informacije sprejemati selekcionirano in poiskati prav tisto, kar potre-

bujemo. Zato govorimo o dostopnosti informacij v dvojnem smislu: da so pri roki (kadar so potrebne) in da so vsakomur razumljive, sicer so pismo s sedmimi pečati.

Vzgoja in izobraževanje:

Na vseh področjih, predvsem v gospodarstvu, se samoupravljalci srečujemo z nešteti strokovnimi informacijami, organizacijskimi, ekonomskimi, tehnološkimi, kadrovskimi in drugimi. Za razumevanje teh je potrebna določena stopnja izobrazbe in razgledanosti. Pravzaprav gre tu za tisto, kar vključujemo v pojem funkcionalna izobrazba. Brez tega ostaja tudi najboljše informiranje podobno »pogovoru med gluhi« in samoupravljalci spet izgubljamo možnosti za samostojno in stvarno odločanje. Toda izobraževanje je samo ena stran vzgojno-izobraževalnega problema: samoupravljalet je lahko dobro izobražen, pa vendar — če ni ustrezno vzgojen — če ni sprejel določenega sistema stališč, pojmovanj in družbenih vrednot, ki se skladajo s samoupravno socialistično družbo, lahko to svojo izobrazbo uporabi ne samo v korist, ampak tudi za nasprotovanje samoupravljanju in socializmu. Zato je vzgoja za samoupravljanje prav tako pomembna, če ne celo pomembnejša od najboljšega izobraževanja brez vzgojne komponente o samoupravnih vrednotah in intencijah.

Z navedenim je nakazana neprecenljiva vrednost marksističnega izobraževanja. To predvsem vključuje oblikovanje človekovega pogleda na svet, torej med drugim tudi vzgojo. Ne smemo namreč prezreti tega, da je znanje v bistvu samo po sebi mrtvo in da je šele vzgoja tista, ki vključuje akcijo in takšno ali drugačno uporabo pridobljenega znanja. To pomeni, da mora biti samoupravljalet v izobrazbenem in političnem smislu usposobljen za pravilno dojetje in ocenjevanje informacij, da se v fazah odločanja ne bo ravnal po trenutni »ponudbi«, ampak bo sodeloval z lastno racionalno in moralno presojo o vsem v organizaciji združenega dela, interesni skupnosti itd. se nadaljuje

ZADREGE Z DEVIZAMI

(Nadaljevanje s 1. strani)

Sava je podpisala samoupravní dogovor, kljub pripombam na sporazum o merilih pogojih in načinih urejanja zunanjetrgovinskega poslovanja v letu 1979, ki pa niso bile upoštevane. Opozorili smo pristojne organe v republiki, da se bo Sava ob koncu leta znašla v težavah. Vse to ni dosti zaleglo, pa tudi vsi sestanki, ki smo jih o tej problematiki organizirali, niso bili uspešni. Tako danes, 2. oktobra še vedno ne vemo, kako bomo rešili proizvodnjo do konca leta.

Položaj se spreminja iz dneva v dan, sestanki potekajo na vseh ravneh. Vendar nam vse to povzroča velike težave v normalni preskrbi z repromaterialom in nam ne omogoča normalnih nakupov na daljše obdobje. To pa povzroča velike dodatne stroške, ki jih ne bi bilo, če bi te nakupe lahko načrtovali za daljše obdobje.

Omenili ste nekatere ukrepe, sestanke s pristojnimi v republiki, z družbeno-političnimi organizacijami in SISEOT.

Kdor zasleduje sredstva javnega obveščanja ve, da v letošnjem letu poteka vse dogajanje v zunanjetrgovinskem poslovanju iz zunanjetrgovinske bilance Jugoslavije, ki je bila narajena v mesecu novembru lanskega leta. ZIS hoče obdržati proporce, ki izhajajo iz naše bilance, kar je po eni strani razumljivo, po drugi strani pa manj razumljivo, ker ta projekcija upošteva podražitve za tri področja: nakup žitaric, sanacija potresa v Črni gori in nakup surove nafte. DO Sava, oz. vsa gumarska in kemična industrija, pa je letos doživela močan šok glede na visok skok cen v inozemstvu itd. Tako kaže, da bo vsa omenjena industrija kaj klavarno končala leto. Ker pa so tudi vse republike obvezne spoštovati to zunanjetrgovinsko bilanco, je pritisk iz republiških SISEOT in pa RKEOT zelo močan, prizadeti pa smo tisti, ki veliko uvažamo. Sava pa uvažava 70% vseh surovin, ker domačih ni, bojimo pa se, da začne še tista domača industrija, ki nam sedaj še vedno stoji ob strani, šepati sama, ker je tudi odvisna od uvoza.

Rešitev iz nastale situacije v bližnji prihodnosti je edino

v izgradnji novih zmogljivosti surovin za gumarsko industrijo. Na žalost pa pri vsem tem ugotavljamo, da so bile nekatere investicije ustavljene, ker je investicijska dejavnost v zadnjem času omejena. Pri vsem tem pa je treba povedati tudi naslednje: na dlani je, da vsako leto povečujemo izvoz v visokih odstotkih in da bi morali biti rezultati boljši, vendar moramo pribiti, da se Sava širi, kar pa je še pomembnejše, cene uvoženih surovin nam stalno uhajajo in da razmerja, približno 1:2,5 - 1:3 v vseh letih, kljub stalnemu povečanju izvoza, nismo mogli zmanjšati. Kljub izdatnemu povečanju izvoza, v letošnjem letu je povečanje znašalo kar 49 odstotkov, s tem izvozom pokrivamo le 45 odstotkov uvoza. Čuden odnos, ki nam narekuje določene ukrepe. Kakšni ukrepi bi nam pomagali, da bi to našo zunanjetrgovinsko pasivnost izboljšali? Eno rešitev sem že nakazal, to je izgradnja domačih surovinskih zmogljivosti, vendar predvidevam glede na današnje stanje investicijske izgradnje na tem področju, da v prihodnem srednjeročnem obdobju te zmogljivosti ne bodo zaživele, se pravi, da naslednjih pet let gumarska industrija Jugoslavije, vključno s Savo, ne more računati na bistveno izboljšanje odnosa med izvozom in uvozom. Druga rešitev je v tem, da nam družba prizna to stanje, ker mi nismo sami krivi, da v Jugoslaviji ne uspeva naravni kavčuk, nismo sami krivi, da nimamo domačega izvora surovin. Ostro smo se postavili na stališče, da smo sicer silno zadovoljni, da so nas v preteklosti trepljali po ramenih, ker smo se dobro vključili v mednarodno delitev dela, da imamo evropski nivo produktivnosti, itd., po drugi strani pa imamo tak samoupraven dogovor, ki nam enostavno ne da dihati.

Tu moramo dodati, da vse pasivne industrije niso enako pasivne in da je potrebno prisiliti tiste DO, ki imajo domače vire surovin, ali imajo možnost nabavljati surovine iz dežel v razvoju, kjer so določene olajšave, da te poti tudi uporabljajo. Njihov status pa je tudi bistveno drugačen od DO, ki morajo izključno uvažati iz kon-

vertibilnega področja. To pa je tudi del naše pripombe, ki jo bomo odločno postavili na republiškem SISEOT. Upamo, da takrat ne bomo preglašovani, tako kot se nam je zgodilo v lanskem letu. Torej smo in bomo opozarjali, zahtevali takšne rešitve, ki so za nas sprejemljive. Na kakšen odmev pa so do danes naletele naše pripombe, zahteve, stališča? Treba je priznati, da vsi organi, tako republiški kot zvezni čutijo, da je problem skrajno pereč. Vsi tudi pozikajo na določen način pomagati, vendar moramo na glas povedati, da do danes, razen tistega, kar smo sami naredili, ni bilo storjenega še ničesar.

Pred 10 dnevi smo organizirali sestanek z odgovornimi predstavniki slovenskega gospodarstva, ki bi lahko nekaj storili, vendar je bil rezultat negativen. Šele skupščina SISEOT, ki je bila 27. 9. 1979, je sprejela določene sklepe, ki naši DO vsaj za oktober zagotavlja normalno preskrbo, vendar do tega trenutka še ni sklenjen dogovor med SISEOT in narodno banko, tako da imamo še vedno omejene možnosti glede prijav o zaključenem poslu uvoza. Torej lahko govorimo le o rešenem oktobru, privsemtempa moramo upoštevati tudi potrebe DO Totra in DO KTM, ki sta tudi v sklopu slovenskega SISEOT in se ubadeta z istimi problemi, v Totri je del proizvodnje v tozdu Plastika že stal.

Kaj bo v novembru in decembru, pa v tem trenutku še ni jasno. Iluzorno bi bilo tudi misliti, da se bodo nastali problemi rešili v kratkem času. Zato moram dodati, da je ves tisti material, ki ga imamo doma, vreden čistega zlata in da je treba z njim ravnati skrajno racionalno. To velja za transport, skladiščenje in proizvodnjo.

V razgovoru je sodelovala tudi tovarišica Beti Marenčič, ki mi je postregla z nekaterimi številkami.

Za leto 1979 smo imeli predviden uvoz iz konvertibilnega področja v znesku 950.000.000, do konca prvega polletja pa smo izkoristili že 500.000.000 din. Vendar je zaradi slabe zunanje trgovinske bilance prišlo 15. 8. 1979 do sprememb, da moramo poleg pravic, ki jih imamo pri uvozu repromateriala, ustvarjati tudi fizični izvoz.

Tako smo od 15. 8. naprej omejeni dvakrat, z ene strani nam primanjkuje pravic za uvoz, drugi problem pa je fizični izvoz, za katerega je določena dina-

mika oziroma obveznost našega izvoza. Od našega izvoza je odvisna višina uvoza v naslednjem mesecu. Po tej dinamiki imamo do konca leta možnosti 352 milijonov dinarjev uvoza, s tem, da smo dali izjavo, da bomo naš planirani izvoz povečali za 100 milijonov din. Šele s to obvezo smo dobili možnosti uvoza 352 milijonov din, rabili pa bi jih približno 500 mio din. Tako da imamo tudi na tej relaciji primanjkljaj.

Ker nismo izpolnili zadanega izvoza v mesecu juliju in avgustu so nam pri izračunu pravic za uvoz v mesecu oktobru odšteli 36.000.000. obveznosti pri naših pravicah za uvoz v mesecu oktobru.

Ob koncu razgovora je tov. Jože Lakner še pristavil:

V Savi ne stojimo križem rok, tako v DO kot tudi izven nje se trudimo, da bi dosegli tiste pravice, ki nam gredo, da bi lahko uspešno zaključili poslovno leto.

Tudi v letošnjem letu smo morali podpisati oz. skleniti nekaj samoupravnih sporazumov, s katerimi smo kupili devizne pravice. Toda ti sporazumi so sporazumi od danes na jutri, to niso sporazumi, ki bi veljali za daljše obdobje. Žal pa so odstopne cene deviz zelo visoke, cena je poskočila že preko 40 odstotkov od dejanske vrednosti, takih vsot pa Sava niti ni pripravljena niti jih ne more plačati. Zato menimo, da to ni tisto sporazumevanje, ki bi vodilo k rešitvi tega problema.

V bodočem samoupravnem sporazumu o deviznem režimu bomo morali nekaj zapisati tudi o tej problematiki, saj menimo, da si s preprodajo deviznih pravic ali fizičnega uvoza nekatere DO glede na poseben položaj lahko ustvarijo ekstra profit, ostale organizacije pa izgubljajo akumulacijo, ki bi jo morale usmeriti v tista področja, ki bi v bodočnosti pripeljala do rešitve zunanjetrgovinske problematike. Sava Kranj bi morala vlagati v surovinsko industrijo, ne pa v DO, s katerimi praktično nimamo poslovnih odnosov.

Mislim, da smo v tem zapisu vsaj delno uspeli predstaviti položaj, v katerem se nahaja naša DO. Upamo, da napor, ki jih v Savi vlagamo da bi ta problem rešili, ne bodo zaman. Prepričan sem tudi da nenehna opozorila iz kranjske Save, da bomo morali stroje za proizvodnjo avtomobilskih gum ustaviti, ne bodo naletela na gluha ušesa.

L. M.

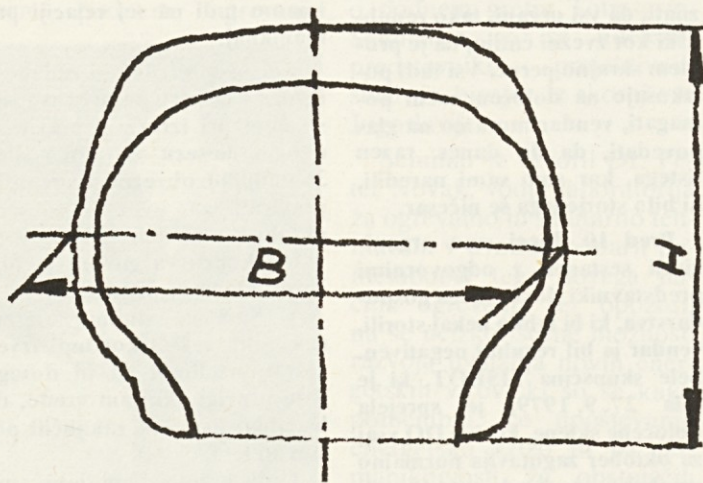
ŠIROKOPROFILNI PLAŠČI

Širokoprofilni plašči oziroma plašči — 70 serije (sedemdesete serije) je beseda, ki se vse pogosteje uporablja pri razgovorih o »obutvi« avtomobila. Namen pričujočega sestavka je razjasniti nekatere pojme v zvezi s širokoprofilnimi plašči in prikazati

njihove osnovne prednosti in slabosti.

1. Razvoj profila plašča

Najznačilnejši dimenziji profila plašča, ki je prikazan na sliki 1, sta H in B:

sl. 1

Razmerje med H in B se je z razvojem avtomobilskih plaščev neprestano spreminjalo. Med tem, ko je bil profil prvotnih plaščev enako širok (B) kot visok (H), so kasnejši plašči postajali vse širši. Tako so danes

že običajni plašči, katerih višina znaša le še 70 odstotkov širine. Take plašče imenujemo plašči sedemdesete serije.

Podrobnejši razvoj spreminjanja profila plašča prikazuje naslednja tabela:

leto	1934	1950	1962	1965	1968	1972	1975
H B (%)	100	95	88	82	70	60	50

Poleg letnice je za uporabo značilno tudi tržišče in vrsta avtomobila. Za običajna osebna vozila se v Evropi uporabljajo plašči do — 70, le redko — 60 serije, za športna vozila pa plašči do — 50 serije. Ta serija pa je na ameriškem tržišču nekaj vsakdanjega za običajna vozila. Ekstremno nizki plašči se uporabljajo na vozilih formule ena, kjer je njihova višina tudi le 24 odstotna njihove širine.

2. Lastnosti širokoprofilnih plaščev

Spreminjanje razmerja H B ni posledica estetskih vzrokov, temveč želja po izboljšanju lastnosti plašča. Na te lastnosti odločujoče vplivata večja naležna ploskev plašča in nizek bok.

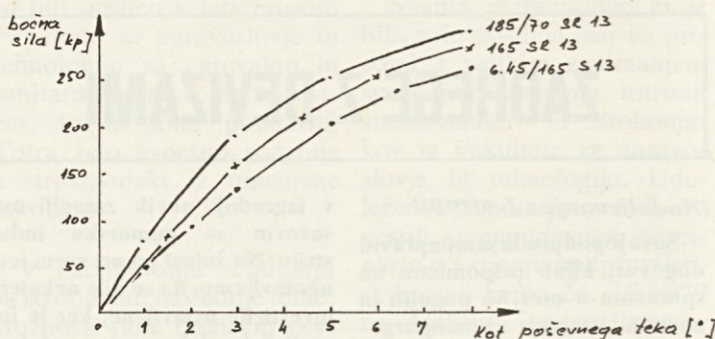
Večja naležna ploskev plašča povzroči, da so normalni pritiski v ploskvi manjši. Ker je za gumo značilno, da ima pri nižjih pritiskih večji koeficient trenja in s tem boljši oprijem, je prva značilnost boljši oprijem pri

zaviranju, pospeševanju in pri vožnji v ovinku. Zaradi večje naležne ploskve je omogočena tudi izbira materiala za tekalno površino, ki ima dober oprijem, kar še dodatno poveča koeficient trenja.

Pri oprijemu moramo zapisati, da se pri širokoprofilnih plaščih pojavijo težave na mokri cesti. Zaradi večje naležne površine mora plašč izriniti večjo količino vode, kar uspe le plaščem z zelo dobro zasnovano tekalno površino.

Prednost nizkih bokov se pokaže pri voznih lastnostih. V ovinku se med platiščem in naležno ploskvijo pojavi manjši kot kakor pri običajnih plaščih. Kakšni so ti koti, prikazuje sl. 2.

Vidimo, da pribočni sili 150 kp znašajo ti koti 3,5° za diagonalni, 3° za radialni in 2,1° za radialni plašč — 70 serije. Zaradi manjšega kota so manjši bočni zdrsi, kar ugodno vpliva na obrabo. Poleg tega je razlika med kotom poševnega teka sprednje in zadnje osi manjša,

sl. 2

zaradi česar je lažje izdelati vozilo, ki se v ovinku stabilno obnaša.

Poleg dobrih lastnosti imajo ti plašči tudi pomanjkljivosti. Razen večje porabe goriva zaradi večjih kotalnih uporov se zmanjša tudi udobnost. Vse kaže, da je ravno udobnost tista lastnost, ki postavlja mejo, do kamor se lahko niža profil.

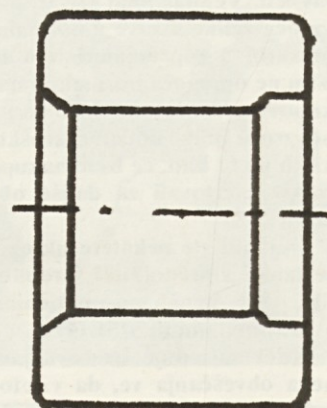
3. Možnost montaže širokoprofilnih plaščev

Samoumevno se marsikomu izmed nas postavi vprašanje, če lahko tudi na avto vgradi širokoprofilne plašče in če lahko, kakšne.

Glede vozila je splošno načelo, da nanj lahko vgradimo takšne plašče, kakršne dovoljuje proizvajalec vozila. To velja tako za dimenzije kot za konstrukcije plaščev. Na vozilo, ki je izdelano za diagonalne plašče, v preteklosti ni bilo priporočljivo brez omejitev vgrajevati radialne plašče. Obese za diagonalne plašče so dopuščale večje previse plašča. To diagonalnim plaščem ni škodovalo, pri radialnih pa se lahko pojavijo težave. Z večjim previsnim kotom se lahko zgodi, da plašč prične teči po robu pasu, kar v nobenem primeru ni priporočljivo. Novejši avtomobili imajo obese že tako izpopolnjene, da za prevelik previsni kot običajno ni več nevarnosti. Z uporabo širokoprofilnih plaščev se te zahteve ponovno zaostrijo. Če si na sliki 3 ogledate profil plašča za vozilo formule ena, lahko takoj ugotovite, da pri plašču ne sme priti do nikakršnega previsnega kota. Če bi se ta pojavil, bi plašč pričel teči po robu, kar bi privedlo do hitrega uničenja plašča.

Plašči — 70 serije seveda niso tako zahtevni, to posebnost pa moramo kljub temu upoštevati. Seveda so poleg problemov previsnega kota še drugi, ki jih morajo rešiti proizvajalci avtomobilov.

Naslednja važna zahteva pri montaži širokoprofilnih plaščev je kotalni obseg. Moč motorja vozila in vse kontrolne naprave so prirejene na nek določen kotalni obseg plašča. Če ta obseg npr. zvečamo, bo vozilo potrebovalo pri istih vrtljajih motorja preveliko moč, kar se bo poznalo pri pospeševanju. Poleg tega

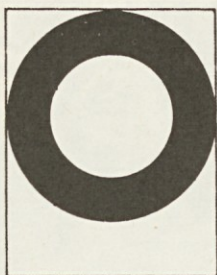
sl. 3

bodo tudi vse kontrolne naprave kazale napačne vrednosti. Brzinomer bo kazal premalo, enako tudi kilometrski števec. Zaradi teh in še drugih motenj velja načelo, naj imajo plašči vedno enak obseg. Pri plaščih — 70 serije dosežemo to tako, da namesto običajnega radialnega plašča vgradimo 20 mm širši plašč na 1/2" širše platišče. Če je vozilo normalno opremljeno s plašči 145 SR 13 na platišču, ki je široko 4 cole, tedaj ga bomo zamenjali s širokoprofilnim plaščem dimenzije 165/70 SR 13 in vgradili na platišče, ki ima širino 4 1/2 cole.

Glede izmer plašča moramo kljub upoštevanju gornjih načel paziti še na to, če je pod blatnikom vozila zadosti prostora.

S tem zaključimo ta kratki prikaz širokoprofilnih plaščev. Ker jih bomo pričeli izdelovati tudi v naši delovni organizaciji, se bomo z njimi kdaj kasneje še podrobneje seznanili.

Branko Markun, dipl. ing.

AKCIJA NNNP 79 V DO TOTRA

totra

V okviru splošne akcije NNNP so se v začetku leta v Totri na novo formirali od-

bori za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, štab za civilno zaščito, odbor za narodno zaščito, gasilski oddelek in ekipa prve pomoči. Prav tako so bili izdelani obrambni načrti in načrt proizvodnje v primeru vojne.

V zaključnem delu akcije so bili v soboto na območju

OB TEDNU POŽARNE VARNOSTI

Letos bo požarno varnostni teden od 22. do 28. oktobra, zato je prav, da vsaj sedaj spregovorimo nekaj besed o gasilstvu. Prav letos praznujemo sto letnico gasilstva v Kranju. To je lep jubilej, s katerim se lahko ponaša naša organizacija. Upamo, da se bo te velike slavnosti udeležilo več sto gasilcev iz cele Gorenjske. Gasilci v Kranju so se organizirano začeli boriti pred požarom torej že pred sto leti.

Lepa in plemenita je bila misel, katera že sto let združuje kranjske gasilce, saj temelji na osnovi, da je treba svojemu tovarišu v nesreči pomagati. Če pomislimo, koliko požarov so v teh sto letih pogasili ali preprečili, bi dobili veliko število. Sprašujemo se, zakaj je toliko začetnih požarov. Odgovor je lahek; pogosti požari so po malomarnosti nekaterih delavcev ali neprevidnost pri opravljanju z lahko vnetljivimi snovmi. Na podeželju pa sta pogosta povzročitelja požarov otroci, strela in elektrika.

Zato bodo savski gasilci pripravili na letošnjem tednu požarne varnosti več demonstracij in predavanj, prikazali bodo gašenje lahko vnetljivih tekočin z gasilskim prahom in peno. Ob zaključku tedna pa se bodo udeležili velike parade v mestu Kranju.

Ivan Petrič

krajevne skupnosti Hrušica-Fužine predvideni napadi diverzantskih skupin. Ker je bila sobota 29. 9. po delovnem koledarju delovni dan, smo v Totri zjutraj običajno pričeli z delom, razen tistih, članov narodne zaščite, ki so bili zadolženi za zavarovanje objektov delovne organizacije.

Ob 11. uri je dvema diverzantom le uspelo priti do ograje in povzročiti požar z zažigalnimi bombami. Požar so uspešno pogasili pripadniki gasilske ekipe naše delovne organizacije. Uspešna intervencija je pokazala, da je gasilska ekipa dobro pripravljena in da bo lah-

ko uspešno posredovala tudi ko ne bo šlo le za vajo.

Ob napadu diverzantske skupine je bila poškodovana tudi delavka v skladišču pozamenterijskih izdelkov, ki je nekoliko oddaljeno od glavnih objektov delovne organizacije. Ekipa prve pomoči se je takoj zbrala in se s tovarniškim kombijem odpeljala do skladišča, kjer je ponesrečenki nudila prvo pomoč.

Zaključek akcije je pokazal, da so bile priprave v Totri dobro izvedene, da so odbori in štabi ter enote gasilcev in prve pomoči dobro izbrane, in organizirane.

NOVO PARKIRIŠČE

Pred vami je podoba novega parkirnega prostora, ki je po naši skromni oceni dovolj velik, da bo rešil probleme parkiranja pred našo DO in vsaj deloma razbremenil že obstoječe parkirne prostore. Upamo tudi, da bo na tem parkirišču več reda in da bodo vsi uporabniki zadovoljni. Parkirišče bo predvidoma odprto 29. novembra, do takrat pa naprošamo vse voznike, da so strpni in da parkirajo po najboljših mečeh in možnostih na že obstoječih parkirnih prostorih.

L. M.

RAZVOJ GUMENIH REZERVOARJEV IN NJIHOVA UPORABA

Uporaba in oblike rezervoarjev

Izdelki konfekcionirani iz gumiranih tekstilov ali gumenih plošč vsebolj uspešno zamenjujejo kovinske transportne naprave zaradi svoje cenenosti in praktičnosti. Med te proizvode spadajo tudi gumeni rezervoarji. Njihov pomen in uporabnost se stalno večata.

Gumeni rezervoarji so izdelani iz močnih sintetičnih tkanin obojestransko gumiranih. Z zunanje strani so nanešene zmesi, ki so odporne na atmosferske pojave, z notranje pa zmesi, ki so odporne na surovine, ki jih v njih skladiščimo ali transportiramo npr.: pitno ali industrijsko vodo, tekoče gorivo, rastlinsko olje, pline (CO_2 , vodik, dušik, helij, freon, kripton itd.), kemikalije (kisline, lug, soli, amonjak, glicerol itd.), živila, ki zahtevajo kontrolo atmosfere in vlage. Ti rezervoarji omogočajo skladiščenje surovin na neobdelanih ravnih površinah in ne zahtevajo nobene infrastrukture. Locirani so lahko tudi v notranjosti zgradb, ne da bi bilo potrebno spreminjati dovozne poti. Zanimiva lastnost gumenih rezervoarjev je njihova majhna teža in njihova možnost redukcije volumna, ko niso v uporabi, njihova namestitve na kakršnokoli tovorno vozilo, ali pa pritrditev s pomočjo gurt za helikopter. Zaradi naštetih lastnosti se je v svetu že krepko

razširila njihova uporaba na razna področja:

- pri javnih delih in službah, posebno v izoliranih predelih (planine, otoki, obmorska mesta) za oskrbo s pitno vodo, industrijsko vodo, gorivom in različnimi surovinami,
- v kemijski industriji namesto dragih kovinskih zalogovnikov,
- v kmetijstvu za vodo in gnojila,
- v gasilstvu za skladiščenje vode ali za gašenje gozdnih požarov na težko dostopnih terenih,
- v civilni zaščiti: za preskrbo področij elementarnih nesreč s pitno vodo,
- za oskrbovanje kurilnega olja za centralno ogrevanje,
- v vojski za transport in skladiščenje goriva in pitne vode,
- v mornarici za transport goriva ali vode po morju, ali za skladiščenje goriva pod morsko gladino,
- v letalski industriji (trupni in krilni rezervoarji so gumeni),
- pri črpanju mineralne vode stranski produkt ogljikov dioksid napajajo najprej v gumene rezervoarje zaradi neenakomernega dotoka plina iz zemlje.

Splošne oblike rezervoarjev so: blazinasti, eliptični, cilindrični, oktoidni, kroglasti ali pa se prilagajajo prostoru (rezervoarji v krilih aviona).

— Transportni rezervoarji so blazinasti, velikosti 500 + 5000 l ali eliptične oblike velikosti 8000 + 20 000 l

— Transportni za helikopterski prenos so oktoidne oblike velikosti 500 + 1500 l

— Skladiščni so blazinaste oblike velikosti 500 + 300 000 l

— Posebna vrsta transportnih rezervoarjev so rezervoarji v obliki plovil. So cilindrične oblike in velikosti do 500 000 l. Lahko so vezani med seboj. Vlačilec s pomočjo kabla vleče te rezervoarje po morju ali rekah. Prednost takega transporta je v majhni teži, nizki vgrez pa omogoča pristop k obali, do katerih druga plovila ne morejo priti. S pomočjo teh rezervoarjev je možno tudi odstraniti oljnate tekočine razlite po površini morja.

— Za preskrbo vojaških enot z gorivom, kadar se te nahajajo na težko dostopnih terenih, ali pa so obkoljene od sovražnika, se uporabljajo rezervoarji, ki jih brez padala mečejo iz letal. Rezervoarji so velikosti 20 l in so za razliko od ostalih rezervoarjev narejeni iz same gume, brez armature. Ker morajo pri uporabi prenesti celo padce z višine 2000 m pri hitrosti letala 200 km/h, so narejeni iz gume

z zelo visoko trdnostjo in velikim raztezkom.

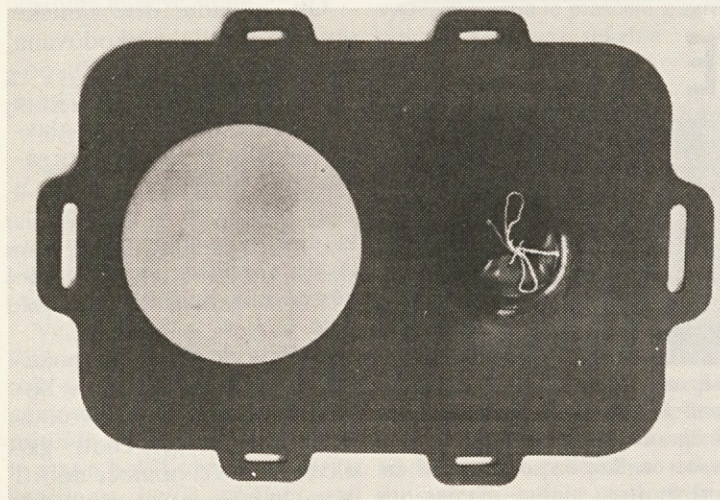
— Rezervoarji za skladiščenje goriva pod morjem so blazinaste oblike. Zasidrani so na dnu in ker je gorivo lažje od morske vode, je možno črpanje iz njih brez črpalk. Take rezervoarje uporabljajo samo v vojaške namene.

— Vsako letalo ima zaradi varnosti v trupu in krilih gumene rezervoarje. Letalo ima na levem in desnem krilu vgrajenih do 14 rezervoarjev, ki so med seboj povezani s črpalnim sistemom, da se enakomerno praznijo med poletom.

Razvoj v Savi

Že 10 in več let nazaj segajo v Savi prvi začetki razvojnega dela s področja rezervoarjev. Vmes je sledilo nekaj let popolne stagnacije. V letu 1976 pa se je novi razvojno tehnološki oddelek v obratu IV, seveda s pomočjo ostalih strokovnih sodelavcev v RTI, resno lotil razvoja tega perspektivnega in za jugoslovanski trg, predvsem pa za potrebe naše JLA, potrebnega proizvoda.

Ko smo izdelali dva 3000 l rezervoarja, je sledilo več kot dve leti preizkušanj. Po uspešnih rezultatih preizkušanj so že

prišla pogodbeno naročila za to leto in še za naslednje leto.

Sedaj poteka ognjeni krst tega za nas aktualnega izdelka, kajti prav od uspešnosti tega je odvisna proizvodnja večjih, to je 8000 l, 50 000 l in tudi 100 000 litrskih gumenih rezervoarjev v bližnji prihodnosti.

Tehnično tehnološki del izdelave gumenih rezervoarjev bomo skušali prikazati samo informativno. Postopek izdelave gumenega dela rezervoarja je novost v tehnologiji izdelave gumiranih tkanin s specialnimi elastomeri. Sava je za ta postopek prijavila patentno zaščito na Zveznem zavodu za patente.

Poglavitne zahteve in značilnosti gumenih rezervoarjev za tekoča goriva so:

— Obstočnost notranjega dela rezervoarja na vpliv goriv. Breknjenje notranje obloge sme biti minimalno. Tudi ostale fizikalne lastnosti kot so trdnost, raztezek in trdota, se ne smejo spremeniti, kljub nenehnemu delovanju tekočih goriv.

— Zunanji del gumiranega rezervoarja pa mora imeti odlično atmosfersko obstojnost, to se pravi, da mora biti odporen na zunanje vplive kot so: kisik, ozon, svetloba, vlaga, temperatura itd. Obstočen mora biti tudi na tekoča goriva, imeti pa mora tudi dobro abrazijsko odpornost.

— Kot armaturo uporabljamo tkanine iz sintetičnih vlaken poliestra ali poliamida. Glavna zahtevana karakteristika je trdnost. Seveda pa so tudi ostale fizikalne lastnosti tkanine kot so gostota, debelina, teža, raztezek, vezava in temperaturna obstojnost izredno pomembna.

— Vezivnost med armaturo (tkanino) in gumeno oblogo rezervoarja je zelo pomembna. Za to smo izdelali posebno zmes, ki jo raztopljeno v topilu nanašamo na tkanino kot impregnacijsko vezivno sredstvo.

— Razumljivo je, da morajo biti rezervoarji 100 odstotno nepropustni. Kljub morebitnim

nečistočam v zmesih izdelujemo gumirane tkanine za rezervoarje po postopku, ki zagotavlja popolno nepropustnost.

Rezervoarji se izdelujejo iz vulkanizirane gumirane tkanine na posebnih čeljustnih stiskalnicah, kjer se spajajo posamezni deli med seboj z vulkanizacijo, namesto z lepljenjem, kot so bili izdelani prvi prototipi in kot nekateri proizvajalci še danes izdelujejo rezervoarje. Tako izdelani rezervoarji imajo večje trdnosti spojev, tekstil na spojih pa se enostavno in učinkovito zaščiti pred vplivom atmosfere, vode in topil. Pri vulkaniziranih spojih ostane trdnost spoja pri staranju praktično enaka, pri lepljenih spojih pa trdnost spoja s časom pada, posebno pri skladiščenju vode in goriv.

Osvojene imamo tudi 3000 l rezervoarje za pitno vodo. Primerek tega smo imeli razstavljenega na sejmu civilne zaščite letos v Kranju, za kar smo dobili tudi priznanje.

Poleg že omenjenih zahtev, pa mora biti material za rezervoarje za pitno vodo neoporečen za živilske namene. Na Zavodu za zdravstveno varstvo SRS v Ljubljani so testirali kvaliteto surovine, ki jo za to uporabljamo, in nam tudi izdali atest.

Kot je bilo že v uvodu omenjeno, je uporabnost rezervoarjev zelo velika in temu primerno narašča zanje tudi zanimanje. Dvajset litrske rezervoarje izdelujemo že tri leta, v septembru pa smo začeli s poskusno proizvodnjo 3000 litrskih. V razvoju imamo še večje rezervoarje, kar pa bo prineslo tudi določene probleme. Proizvodnja, kot smo si jo zamislili, bi se za 20, 3000 in 8000 l rezervoarje, lahko odvijala v obratu IV, za nadaljnje širjenje palete rezervoarjev pa bo nujno treba razmisliti o novi lokaciji, ker na eni strani ne bo za vse dovolj prostora, na drugi strani pa je proizvodnja velikih rezervoarjev v nadstropju zelo problematična.

Andrej Hude
Vid Gazvoda

ZBRALI SMO SE MI, DA V ISTRO VODOVOD GRADIT BI ŠLI

Nadaljevanje

Lokalna mladinska delovna akcija je bila uspešno zaključena in rezultati, še posebej pa izkušnje, dobljene na njej, so se nam pošteno obrestovali na republiški akciji »ISTRA 79«.

KDO JE BIL JOŽE CELAR-TUGO?

Jože Celar-Tugo je bil rojen leta 1916 na Bregu ob Kokri. Po končanem šolanju je postal trgovski pomočnik. Leta 1941 je bil vključen v organizacijo OF v Preddvoru. Januarja 1942 je odšel v partizane. Skupaj z bratom Rokom je prestopil začasno nemško-italijansko mejo in se potem, ko se je vrnil na Gorenjsko, vključil v Cankarjev bataljon. Sprva je bil borec, pozneje pa je opravljal razne politične funkcije. V poletju 1942. leta je bil Jože Celar-Tugo poslan na teren v okolico Preddvora. Tu je organiziral osvobodilne odbore in med drugim tudi postal sekretar krajevnega organizacije OF. Njegova zasluga je bila, da je na tem področju že 1942 delovala mladinska organizacija in SKOJ. Pri svojem delu je bil zelo uspešen. Ilegalno delo omenjenih organizacij je kmalu razkril sovražnik. Zaradi izdaje je bil novembra 1943 aretiran v svoji

rojstni hiši. Iz gestapovskih zaporov v Kranju je bil prepeljan v Begunje in 31. decembra 1943. leta v Svetju pri Medvodah ustreljem skupaj s petindvajsetimi talci.

Ponosni smo, da nosimo ime aktivista, ki je v tistih težavnih dneh zbiral mladino v obojen odpor proti sovražniku.

NAPOČIL JE ČAS ODHODA NA AKCIJO

Komisije so pripravile vse potrebno za delo v brigadi. Nedelja zjutraj. Hitimo po zgradbi skupščine, da pripravimo in zložimo material v avtobus. Starši pionirjev so prišli, da sinovom in hčeram zaželijo prijetno bivanje na akciji. Prvi uradni zbor. Brigadirke in brigadirji imamo enotne majice z napisi. Na čelu brigade pa velik rdeč prapor in zastave. Nekaterim materam se utrne solza, ko vidijo svojega sina, nekda še cicibančka, danes pionirja in brigadirja v zboru skupaj z ostalimi mladinci. Srečno fantje in veliko uspehov! Poslovimo se še od predstavnikov občinske konference ZSMS Kranj in že se peljemo proti Istri, ki nas kliče v svoja siva nedrja. Gremo gradit vodovod!

Prihodnjič: KAMNITA
ISTRA. USLIŠALI SMO
TVOJ KLIC

Franc Dolhar

POPRAVEK

V 16. številki našega glasila v prispevku tovariša Pavla Muniha: Nove tehnologije pri proizvodnji profilov v tozdu Gumeno-tehnični izdelki se je vrinila neljuba napaka, ki je spremenila razumljivost celotnega sestavka. V poglavju Analiza stanja iz leta 1977 v delu s podnaslovom 2. 2. »SAVALIT cevi in plošče« pravilno glasi drugi odstavek:

Očitna je razlika v poroznosti, pri čemer velja penasta guma za pretežno neporozen material, medtem ko je penjen poliuretan odprto porozen, kar pomeni, da sorazmerno lažje navzema vlago in s tem izgublja svoje izolacijske sposobnosti. Vlada prepričanje, da sta si PLAMAFLEX in SAVALIT sorodna pri toplotni izolaciji suhih sistemov, da pa je SAVALIT mnogo bolj primeren za izolacijo sistemov, kjer kondenzira vlaga, to je za hladilniško in sanitarno izolacijo.

Avtorju članka in bralcem se opravičujemo in prosimo za razumevanje.

Uredništvo

POSVET SVETA KONFERENCE ZSMS SAVA

Člani sekretariata sveta konference, predsedniki aktivov ter predsedniki in sekretarji osnovnih organizacij so se v soboto, 22. septembra, zbrali na posvetu sveta konference ZSMS Sava. Sestanek, ki je bil hkrati tudi priprava na delovni seminar, ki bo novembra, je potekal v taboriški koči na Joštu, ki so jo savski taborniki s prostovoljnim delom zelo lepo uredili.

Udeleženci posveta so najprej pregledali predloge kandidatov za delo v občinski konferenci ZSMS Kranj, potem pa so nekaj več časa posvetili akciji »NNNP 79«. Tovariš Krilan, predsednik komisije za ljudski odpor in družbeno samozaščito, je navzočim mladincem opisal predviden tok akcije, podrobno pa je spregovoril tudi o vlogi, ki jo bodo v akciji imeli savski mladinci. Besede tov. Krilana so sprožile razpravo, v kateri so bili potrebni za čimuspješnejši potek akcije.

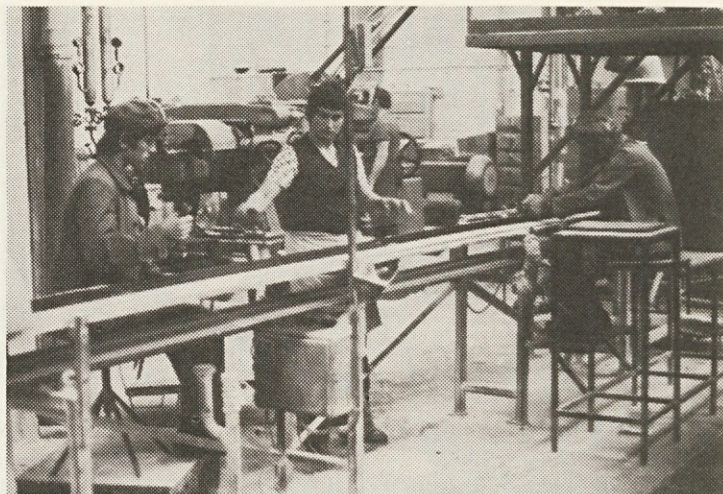
V naslednji točki dnevnega reda je tekla beseda o problematiki osnovnih organizacij ZSMS v Savi. Predsedniki so poročali o izvrševanju akcijskih programov za letošnje leto. Poudarili so, da je glavni problem, ki se pojavlja pri njihovem delu, neaktivnost nekaterih mladincev. Nekateri osnovne organizacije se sicer lahko pohvalijo, da tega neljubega, vendar precej pogostega pojava skoraj ne poznajo, medtem ko v drugih osnovnih organizacijah prerašča nedelavnost mladincev vse sprejemljive meje. To velja zlasti za osnovno orga-

nizacijo v tozdu Umetno usnje, kjer delo mladine v zadnjem času skoraj ni vredno omembe. Udeleženci sestanka na Joštu so se dogovorili, da bo treba v tozdu Umetno usnje zamenjati predststvo ZSMS in na ta način poskusiti izboljšati delo te sicer zelo velike osnovne organizacije. Podobno stanje vlada še v nekaterih, na srečo maloštevilnih osnovnih organizacijah, za katere pa so se navzoči dogovorili, da je potrebno čimprej pripraviti predloge, ki bodo mladince uspeli motivirati za boljše delo v ZSMS.

Na drugi strani pa delujejo v Savi tudi zelo delavne osnovne organizacije. To velja zlasti za osnovne organizacije v tozdih Konfekcija, Velopnevmatika, Lovski material in embalaža, Vzdrževanje in še bi lahko naštevali. Te osnovne organizacije so lahko za vzor tistim mladincem, ki s svojo nezainteresiranostjo za delo v ZSMS mečejo slabo luč na sicer cenjeno ime celotne savske mladine.

Mladi so se na sestanku tudi dogovorili, da komisija za IPD organizira anketo, v kateri bodo lahko vsi savski mladinci povedali, kaj si želijo v prihodnje, da bi tudi na ta način izboljšali delo v osnovnih organizacijah ter hkrati poudarili, da je potrebna še večja povezanost z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami, predvsem z Zvezo komunistov.

V nadaljevanju sestanka je bilo govora o akciji »Mladi delavec - samoupravljaec«. Le-

tošnji zmagovalac je bil tov. Miloš Čabarkapa, ki pa je bil hkrati zmagovalac tudi na ravni sozda Sava, kar je zanj in hkrati tudi za celotno Savo v Kranju velik uspeh. Akcija bo potekala z nekaterimi novostmi še naprej. Ocenjevanje se bo opravljalo vsaka dva meseca, sestavljen pa bo tudi poseben ocenjevalni list za mladince, ki so zaposleni v DSSS. Akcija se bo začela že letos, najboljše mlade delavce - samoupravljalce pa bodo slovesno proglasili na dan samo-

upravljalcev — 27. junija. Predsedniki osnovnih organizacij so prevzeli nase dolžnost, da vzbudijo pri mladincih še večje zanimanje za akcijo, kar bo hkrati povzročilo tudi boljše delo v ZSMS.

Ob koncu sestanka so bili navzoči seznanjeni še z možnostmi vključevanja v Zvezo tabornikov v Savi, ki je z obnovljeno kočjo na Joštu izboljšala možnosti za svojo dejavnost.

Cvek Janez

OSNOVNA ORGANIZACIJA ZSMS SAVA COMMERCE IN NABAVA

Komisija za informiranje pri svetu ZSM Sava Kranj si je v akcijskem programu zastavila nalogo, da bo postopoma predstavila vse osnovne organizacije ZSMS v naši delovni organizaciji.

Nekaj osnovnih organizacij ste že spoznali, tokrat pa je na

vrsti predstavitev osnovne organizacije Sava Commerce in nabava. Pri tem sta mi pomagala predsednica Maca Štiglic in Niko Primc, eden izmed predsednikov aktivov, ki sestavljajo osnovno organizacijo. Ko smo začeli naš pogovor o delu mladih v Savi Commerce in nabavi

službi, mojima sogovornikoma beseda ni stekla prav hitro. Opaziti je bilo majhno tremo, čeprav se dobro poznamo med seboj že precej časa. Pogovor se je počasi razživel, posebno še, ko sem zaprl svojo beležnico, ki je očitno oba moja sogovornika precej vznemirjala in tako je nastal tale zapis.

Že v samem začetku razgovora me je predsednica osnovne organizacije opomnila, da večina ljudi nepravilno oziroma pomanjkljivo naziva njihovo organizacijo kar osnovna organizacija Sava Commerce, čeprav je pravi naslov osnovna organizacija ZSMS Sava Commerce in nabava. Osnovna organizacija je sestavljena iz treh mladinskih aktivov. V prvi mladinski aktiv, katerega predsednik je Niko Primc, so vključeni sektorji priprave prodaje, področne prodaje, domače prodaje in izvoza ter nabavna služba. Mladi teh služb delajo kar na treh koncih in sicer na Stari pošti, v stavbi stare ambulate in v Štandardu. Predsednik drugega aktiva je Brane Mohar in združuje mlade iz skladišča gotovih izdelkov, tretji aktiv pa je v skladišču surovin.

Vodstvo osnovne organizacije se pri svojem delu srečuje s podobnimi problemi kot vse ostale osnovne organizacije ZSM v naši tovarni. Delo in aktivnost sloni na peščici mladih, ostali pa so več ali manj pasivni člani ZSM. Kot je opaziti, jih delo v mladinski organizaciji ne privlači, oziroma ne zanima, sicer nekateri ne bi imeli takšnega odnosa do dela v mladinski organizaciji, katere člani so postali prostovoljno v sedmem razredu osnovne šole. Prav neverjetno je, da mladi ne uveljavljajo svojih pogledov na svet in želja, pa tudi potreb, v mladinski organizaciji in tako aktivno sodelujejo pri

graditvi naše in svoje bodočnosti. Sicer pa je to problem mladinskega delovanja v organizacijah združenega dela, v krajevnih skupnostih, šolah. Mladi v DO Sava Commerce in nabava imajo za svojo aktivnost prav idealne prostore, vendar udeležba na sestankih osnovnih organizacij in aktivov ni prav velika. Poleg nezainteresiranosti za delo v mladinski organizaciji, ki je nerazumljiva, saj so mladi sami sestavili svoj akcijski program, je vzrok slabe udeležbe na akcijah, sestankih, razpravah, javnih tribunah, verjetno tudi ta, da veliko mladih v popoldanskem času študira ob delu, svoj delež k neaktivnosti pa prispevajo še poročeni mladinci, ki v večini sestavljajo mladinsko organizacijo.

Pa pogledjmo, na katerih področjih dela so mladi dosegli že kar zavidljive rezultate. Mladi v osnovni organizaciji se redno udeležujejo akcij in drugih oblik delovanja, ki jih organizira vodstvo savske mladine in seveda tudi pomagajo pri izvedbi le-teh. Mladinec Janez Cvek se je udeležil mladinske delovne akcije v Bitoli, pridno se vključili v tekmovalništvo v športnem mesecu Save, sodelujejo pa tudi pri izvedbi referendumov, volitev in na drugih prireditvah. Najbolj zavzeto pa se je njihova aktivnost pokazala pri akciji Nič nas ne sme presenetiti 79. Pohvalno je treba spregovoriti tudi o sodelovanju mladine s sindikalno organizacijo in ZK. Moja sogovornika sta menila, da so naredili mladi še marsikaj, kar tu ne bo omenjeno, vendar glede na število mladih z vsemi rezultati ne morejo biti zadovoljni, ker so to naloge vseh mladih, ne pa samo tistih, ki se čutijo družbi nekaj dolžni, ker jim je ta veliko nudila. Predsednika sta se tudi

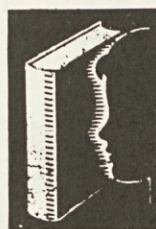

pohvalno izrazila o zastopnosti mladih v samoupravnih organih, SIS, v sindikatu, žal pa od njih prihaja premalo povratnih informacij. Pojavljajo se tudi primeri, da so mladi aktivni v teh samoupravnih organih in delegacijah, ne udeležujejo pa se mladinskih sestankov in akcij. Ravno takim primerom in nasploh mladim, predlaganim v samoupravne organe, bodo posvetili v prihodnje še večjo pozornost. Ravno tako se bodo mladi lotili razreševanja problemov, ki jih imajo mladi na

svojih delovnih mestih, oziroma problematike, ki neposredno vpliva na njihovo počutje.

To bi bilo kratko poročilo o delu osnovne organizacije ZSMS Sava Commerce in nabava. Iz vsega je moč povzeti, da mladi v svojem okolju sicer delajo, vendar ne tako, kot bi lahko in si želijo. Naloga vseh sredin, s katerimi mladi živijo in delajo je, da jim s svojimi izkušnjami in spodbudami pripomorejo k boljšemu delu.

Jože Vratarič

NOVOSTI NA POLICAH KNJIŽNICE

PELLAPRAT — PRVI KUHAR SVETA

Moderna francoska in mednarodna kuharska umetnost

Prva knjiga H.P. Pellaprata, slovečega mojstra kulinarstva, ki je izšla leta 1935 je bila deležna pri strokovnjakih kakor tudi pri širši javnosti tiste izjemne pozornosti kakršno doživlja »knjiga stoletja«.

Slovenska izdaja te knjige je popolnejša, saj jo je dopolnilo štirideset strokovnjakov, učencev pokojnega Pellaprata. »Moderna francoska in mednarodna kuharska umetnost« ima na skoraj osemsto straneh velikega formata nad tri tisoč receptov, ki so metodično in pregledno urejeni po poglavjih. V knjigo so vključeni le tisti recepti, ki so kakorkoli značilni za francosko kuhinjo. Povrh so sodelavci knjige vključili tudi veliko število receptov za nacionalne jedi

drugih narodov. V slovenski izdaji so recepti oziroma jedi smiselno poslovenjeni, vendar ima vsak recept poleg slovenskega še izvirni naslov v francosčini, kar predstavlja za marsikoga dragoceno informacijo. V knjigi je poleg receptov posvečeno precej prostora tudi praktičnim nasvetom v zvezi s sprejemanjem gostov in serviranjem jedi, obsežni so tudi sestavki o raznih pijačah in tehnologiji kuhanja.

Knjiga ima 284 barvnih slik, ki pojasnjujejo in dopolnjujejo tekstovno gradivo. Knjiga ima še posebno poglavje z naslovom »Kuharska tehnika v slikah«, kjer je na 46 straneh natisnjenih 138 črno-belih fotografij, ki ponazarjajo, kako je treba opravljati razna dela v kuhinji. Za lažje razumevanje teksta je knjigi dodan tolmač kuharskih izrazov, na koncu pa je še troje kazal.

786 str., vel. formata, pl. 950 din

Obveščevalec – Obveščevalec – Obveščevalec

Sava Kranj
industrija gumijevih, usojenih in kemičnih izdelkov

OCENA USPEŠNOSTI IZVEDBE AKCIJE NNNP 79

Odbor za izvedbo akcije v naši delovni organizaciji ocenjuje, da akcija ni le opravičila pričakovanj, temveč je uspela mnogo bolje, kot je pričakoval. Člani odbora menijo, da v času, ko se akcija izteka in se že oblikujejo prve ocene in analize, velja pohvaliti resnost in pripravljenost vseh tistih, ki so že v preteklem tednu z vso vnemo pripravljali zaključno akcijo. Posebna pohvala velja upravitelju obrambnega načrta, štabu civilne zaščite, predsedniku koordinacijskega odbora in obema organoma, ki sta se ves čas vključevala v priprave. Tudi oddelek za informiranje se je presenetljivo uspešno vključil v akcijo in omogočil, da je bila informiranost kolektiva danes posebno uspešna. Tudi vse družbeno-politične organizacije, ki so z mobilizacijo vseh osnovnih organizacij dosegle, da so bili člani vključeni v akcijo, zaslužijo vso pohvalo. Izredno dobra je bila vez med posameznimi sredinami in oddelkom za obveščanje.

Danes so se izkazali prav vsi. Pripadniki narodne zaščite so zelo resno in odgovorno opravili svoje naloge in se hitro in učinkovito prilagajali dani situaciji. Partizanska baza je bila pripravljena in organizirana v rekordnem času. Tudi RBK skupina je uspešno opravila svojo nalogo.

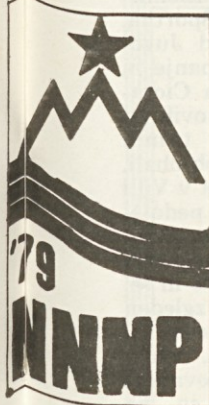
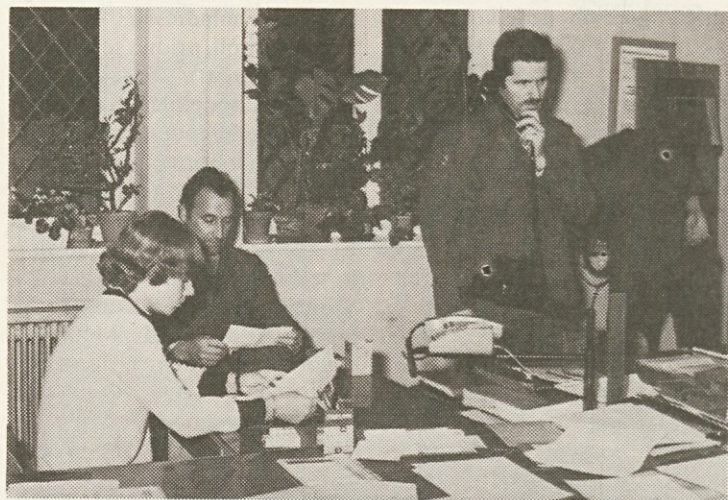
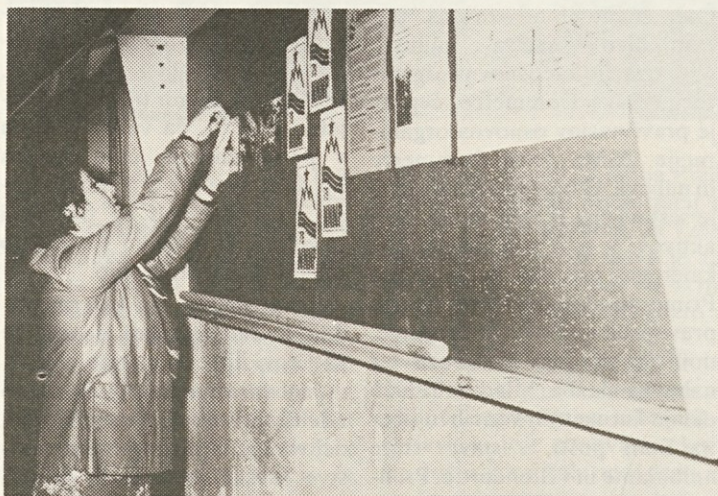
Prav posebno priznanje s strani DO Iskra pa so dobili pripadniki gasilske čete civilne zaščite, ki so s svojo hitro in odločno akcijo odločilno pripomogli k hitremu obvladanju požara, ki ga je zanimala diverzantska skupina na področju delovne organizacije Iskra Telekomunikacije.

V tozdu Tehnični in kemični izdelki so pokazali dobro pripravljenost in objektivno možnost za vojno proizvodnjo, saj so se uspeli ustrezno reorganizirati v pičlih dveh urah.

Iz poročil sej odborov za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, komitejev za splošni ljudski odpor, sestankov vodstev družbeno-političnih organizacij in sindikalnih skupin je razvidno, da je ves kolektiv DO Sava, Kranj k izvedbi zaključne akcije NNNP 79 pristopil z vso resnostjo in odgovornostjo, s čimer dokazuje, da se zaveda pomena priprav na izredne razmere, ki bi utegnile nastopiti v primeru naravnih nesreč ali agresije.

Današnja akcija je pokazala, kako uspešno je mogoče s koordinirano akcijo med OZD in KS obvladati eventualna presenečenja. Sodelovanje med KS Stražišče, OZD Iskra in OZD Sava je bilo vzorno, posebej pa se je s svojimi pripravami izkazala tudi DO Sava Commerce.

Ob zaključku akcije odbor predlaga komitejem za SLO in odborom za LO in DSZ, vodjem obrambnih priprav v tozdih in DPO, da na osnovi arhiviranih dokumentov na eni izmed prihodnjih sej podrobno analizirajo izvedbo akcije ter z načrtnim delom odpravijo tudi eventualne pomanjkljivosti, ki jih je današnji praktični preizkus naših obrambnih priprav pokazal.

**AKCIJA
NNNP 79
V SAVI**

OBISKALI SMO FRANCIOJO

V mesecu juliju so se, kot že tolikokrat doslej, stkale prijateljske vezi med mladimi Kranjčani in francoskimi prijatelji, ki so bili gostitelji mladinske skupine iz pobratenega Kranja.

Dolgoletno pobratenje med Kranjem in La Ciotatom je ponovno obrodilo sadove. Mladinci vsako leto v organizaciji OK ZSMS Kranj odhajajo na tritedenski obisk v La Ciotat in potem tudi sami gostijo mlade iz La Ciotata.

Letošnja skupina je na pot odšla 8. julija in po napornih vožnji z vlakom prispela v La Ciotat 9. julija. V skupini je bilo enaintrideset mladincev in mladink, najbolj zaslužnih in prizadevnih v svojih osnovnih organizacijah ZSMS. Bivanje v Franciji je bilo za nas mladince in mladinke nagrada za naše družbenopolitično, aktivno in plodno vsestransko dejavnost, s katero smo se odlikovali v našem okolju in obenem vzpodbuda za nadaljnje ustvarjalno delo. Naše dvajsetletno bivanje v La Ciotatu je bilo zelo pestro in zanimivo, saj so se Francozi zelo potrudili, da bi nam omogočili čim lepše dneve, polne enkratnih doživetij in nepozabnih spominov. Skupina je bila po starosti in strukturi zelo živopisna, vendar nas to ni motilo, da ne bi med seboj ustvarili trdne prijateljske vezi, ki nas bodo vezale še dolga leta.

La Ciotat je obmorsko ribiško pristaniško mesto v srcu pokrajine Provanse. Ima zelo ugodno podnebje z vročimi poletji, pozimi pa je temperatura redkokdaj pod 0 stopinj Celzija. Pokrajina je tipično obmorska, vendar je dovolj

zelenja. Mesto obdajajo strme morske pečine, ki so sem in tja porasle z morskimi bori, ki se vlečejo od Cassisa in še dlje. Cassis je zanimivo turistično središče, na katerega so Provansalci zelo ponosni, saj pravijo: »Kdor je videl Paris, a ni videl Cassisa, ni videl nič.« Prebivalci mesta La Ciotata so zelo prijazni in gostoljubni ljudje in so pripravljeni pomagati na vsakem koraku. Mesto ima še ladjedelnico, ki pa po ekonomski plati ni najbolje izkoriščena, saj zaradi razmer na trgu in ladjedelništvu na sploh, nudi le malo dohodka dela voljnim domačinom. Naša skupina si je samo mesto z ladjedelnico dodobra ogledala in si nabrala mnogo zanimivih vtisov o tem, kako ljudje v drugem okolju, v tuji državi z drugačno ureditvijo, živijo in delajo. Vsekakor so take izkušnje in opažanja zelo koristna, saj mladi ljudje spoznajo druge države na neposreden način, ki jim omogoča ob takih spoznanjih še bolj ceniti in ljubiti svojo domovino.

Skupina je bila nastanjena v posebni zgradbi, v Villi La Calanques, ki jo prebivalci La Ciotata uporabljajo prav za delegacije iz pobratenih mest in iz drugih držav. Vodstvo, oziroma člani odbora za pobratenje na čelu s samim županom mesta, so si nenehno prizadevali, da se je naša skupina, sicer za kratek čas resnično vživela v provansalsko okolje. Francozi so pripravili bogat program izletov v okolico La Ciotata, da bi jugoslovanski prijatelji čim bolj zaznali utrip provansalskega življenja in spoznali kul-

turnozgodovinske spomenike Provanse.

Ogledali smo si AIX-EN-PROVENCE, ki je glavno mesto Provanse, s 150.000 prebivalci. Značilno zanj je, da ima ogromno vodnjakov, termalnih vrelcev, da je izrazito središče umetnosti, znanosti in gostitelj raznovrstnih kongresov in posvetovanj. Obenem mesto predstavlja center provansalskega turizma, saj je glavna aleja z mogočnim drevoredom prava turistična atrakcija, ki ohranja podobo starega dela mesta, nekdanj rezerviranega za aristokrate.

Program so gostitelji zasnovali tako, da so bili določeni dnevi rezervirani za celodnevne izlete, ostali dnevi so bili namenjeni ogledu ožje okolice in mesta samega. Seveda smo imeli dovolj prostega časa, ki smo ga lahko izrabili po svoje. S pomočjo francoskih prijateljev smo v raznih športnih in kulturnih srečanjih dodobra utrdili že uhojeno pot mednarodnega prijateljstva. S Francozi smo odigrali več nogometnih in rokometnih tekem. Vsak večer pa so bili mladi Francozi gosti naših mladincev, saj smo kar hitro našli skupen jezik, čeprav je le malo naših mladincev govorilo francosko.

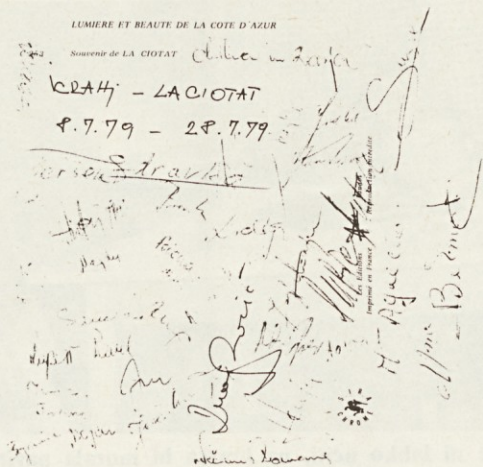
Ogledali smo si še Marseille, veličastno večmilijonsko mesto z burno preteklostjo, ki je burilo duhove že davnim Grkom. Danes je to močno trgovsko pristanišče, z obrobno predelovalno industrijo in z vsemi barvitimi kontrasti impulzivnega, južnjaškega mesta. Marseille je od La Ciotata oddaljen 30 km, in vse naokoli po pokrajini so speljane lepe avtoceste, ki pripomorejo k temu, da se še tako velike razdalje kaj hitro zmanjšajo.

Toulon je v nasprotni smeri od Marseilla. Je veliko vojaško pristanišče in izhodišče za otoke Porgnerolles, ki se lahko pohvalijo s čudovitimi peščinami plažami in razvitim turističnim utripom. Ogledali smo si tudi Antibes, znano turistično mesto v osrčju Azurne obale, znano predvsem

po znameniti predstavi dresiranih delfinov, kitov in mrožev. Tudi Avignon se nam je zdel zanimiv, predvsem zaradi papeške palače iz 14. stoletja, mesto samo pa je obdano z utrdбами in mogočnim obrambnim obzidjem. Kraj je znan tudi po mnogih festivalih dramske umetnosti. Omeniti velja še splošne značilnosti pokrajine Provanse, ki povezuje vse te kraje v zaokroženo celoto. S historičnega in geografskega vidika zavzema južni predel Francije in tvori pet okrožij. Zavzema predele suhih (puščavskih) planjav Comargne, gorski alpski del in obmorski pas z znano Azurno obalo. Za to pokrajino je značilno vroče podnebje, posebna vegetacija (oljka, hrast, žitarice, vinska trta, sivka) in originalen tip civilizacije. Prevladuje poseben tipičen provansalski dialekt, značilna pa je dobro znana provansalska kuhinja z izbornimi provansalskimi vini. Provansalsko hrano smo takoj vzeli za svojo, saj je zelo pestra, bogata po kalorijah, aromatična, značilna za te kraje in zaradi spremembe še posebej privlačna. Bilo je nadvse zanimivo, nepozabno dobro organizirano, vodeno in izpeljano. Požrtvovalni gostitelji so se res izkazali.

O samem bivanju lahko napišemo, da je bilo vznemirljivo in neponovljivo. Športna, kulturna srečanja med Jugoslavijo in Francijo, kopanje in sončenje na plažah La Ciotata, sklepanje vedno novih in novih prijateljstev, trdnih vezi, večerni sprehodi ob obali, veseli večeri in srečanja v Villi La Colonques, polno nedolžnih potegavščin v času dogovorjenega počitka, vznemirljivih nočnih izhodov in še in še. Sama skupina je bila zgleden kolektiv in je ponesla v Francijo sliko zglednih, delovnih in poštenih Jugoslovancev. Nepozabne trenutke so na veliko ovekovečili mnogo fotoaparati, veliko naslovov se je izmenjalo, veliko mladih src je bilo vznemirjenih, pa tudi solza ni manjkala ob slovesu, ki je kaj hitro napočil. Poslo-

vili smo se v že kar lepi francoščini: »Au revoir!« Čeprav so trenutki slovesa neveseli, pa je bilo v srcih vseh le veselo, saj smo mnogi, ki smo odhajali in tisti, ki so ostali, postali bogatejši še za eno ali več spoznanj, postali smo pravi prijatelji.

Vožnja z vlakom preko celotne Azurne obale in nato po severni Italiji je bila utrudljiva, a spečih skoraj ni bilo, saj je vsak skušal v svojo torbo popotnih vtisov vnesti čimveč, čimveč lepega.

Po nekajurni zamudi ob prihodu domov je sledilo srečanje z znanci, prijatelji, domačimi. Solze veselja ob prihodu v drago domovino, ki je svoje popotnike sprejela nazaj v varno naročje. Tolikokrat napisani in izgovorjeni stavek slovenskega pesnika Otona Župančiča: »O, domovina, ti si kakor zdravje.« je tudi v srcih mladih Kranjčanov razplamtel neizmerno ljubezen do rodne grude. Ta ljubezen bo živela, kjerkoli se bodo mladi znašli!

Dragiša Novič

Že dalj časa imam namen objaviti v našem glasilu članek o hoji in varnosti v gorah. Za to sem se odločil v želji, da bi sodelavce, člane kolektiva, seznanil z najpogostejšimi nevarnostmi, s katerimi se na turah srečujejo. Pa še ena stvar me je pripeljala do te odločitve. To so izleti naše planinske sekcije, izleti PD Kranj. Dobro je, da je človek seznanjen tudi z nevarnostmi, ki jih lahko doživi med hojo po gorah. Mislim, da tudi smučarjem ne bo škodovalo, če si bodo zapomnili kakšno stvar, posebej, ker se vedno bolj razvija turno smučanje.

Hoja v gore zahteva telesno in duševno zdravega človeka, ki mora biti pripravljen, da se vsak hip spopriime z objektivnimi in subjektivnimi nevarnostmi. Objektivne nevarnosti ustvarjajo razmere v gorah in naravne sile, to so plazovi, padajoče kamenje, led, vreme in sonce. Subjektivne nevarnosti se odražajo v planinčevi telesni sposobnosti, prepoznavanju nevarnosti v gorah, neupoštevanju gorniških izkušenj itd. Nesreče, ki se dogajajo, niso posledica samo ene

MRAZ

Mraz je drugi sovražnik planincev. Po fizikalnih ali naravnih zakonih temperatura pada z višino, tako da je na Kredarici za 10—15 stopinj hladneje kot v dolini.

Najbolj nevaren je mraz, če smo premočeni, kajti mokra obleka še dodatno jemlje telesno temperaturo, pri nizkih temperaturah pa zmrzne in nam otežkoča gibanje. V mrazu so najbolj

HOJA IN VARNOST V GORAH

vrste nevarnosti, temveč se med seboj prepleta več vzrokov. Ker se je poletna sezona iztekla in se bliža zima, ki je v gorah polna pasti, bi se v članku omejil na nevarnosti, ki nam jih prinaša to obdobje.

VREME

Vreme je v gorskem svetu zelo muhasto, posebno v naših gorah, ki so nekakšna vremenska pregrada med vplivi primorja in celine. Zaradi tega je dobro, da se zavedamo, da vsako poslabšanje vremena poveča nevarnosti, ki pretiravanje in podcenjevanje lastnih moči lahko povzroči neljube posledice, dostikrat tudi smrt. Tudi sonce je nevarno, posebno spomladi. Zaradi tega ni priporočljivo hoditi naokrog v kopalnih oblekah in nezadostno zaščiteno.

ogrožene človekove okončine (prsti, nos, ušesa). Nevaren je tudi nenaden prodor mrzlega zraka, ko v gorah nenadoma nastanejo zimske razmere, ko nas zapade sneg, skala se pokrije z poželjom in nam onemogoči napredovanje.

Toliko za danes, v prihodnji številki pa sledi nadaljevanje.

1979

LETO OTROKA

UČENJE NAŠEGA ŠOLARJA

Otroci z učnimi težavami se kmalu zavedajo, da z njimi nekaj ni v redu. Ti otroci namreč čutijo stalno nejevoljo učiteljev in staršev.

Pri učnih težavah moramo ločiti težave splošne narave in specifične težave.

Splošne učne težave nastajajo, kadar je otrok umsko manj sposoben, ali ima slabe pogoje za učenje. Tak otrok ima običajno težave pri vseh predmetih, umsko manj sposoben tudi pri tako imenovanih neintelektualnih predmetih: telesni vzgoji, likovnem pouku, tehničnem pouku itd.

Otroci, ki so umsko manj razviti, bodo morda potrebovali šolanje s prilagojenim programom, ker učnega programa redne osnovne šole ne dohajajo.

Otroci s specifičnimi učnimi težavami imajo dobre, vsaj poprečne umske sposobnosti, vendar imajo na določenem področju učenja večje ali manjše težave, pri učenju branja in pisanja n. pr. računanju, so pa relativno uspešni na vseh ostalih področjih. Približno 10 — 12 odstotkov je otrok, ki potrebuje posebno pomoč v obliki korektivnega treninga v šoli, v vzgojni posvetovalnici, v centrih za mentalno higieno itd. Vsi poznamo primer odličnega matematika z velikimi težavami pri branju in pisanju ali obratno. V takem primeru gre za specifične izpade otrokovih sposobnosti.

Uspešno učenje pa je sicer odvisno predvsem od naslednjih dejavnikov:

1. Od otrokovega zdravja in telesnega počutja
2. Od njegovih umskih sposobnosti
3. Od pogojev za učenje
4. Od načina učenja

Zdrav otrok z dobro telesno kondicijo se bo lažje učil od tistega, ki je bolehen, neoporen. Umsko bolj sposoben bo porabil manj časa in truda pri učenju in bo ponavadi bolj uspešen. Če se bodo pri teh otrocih učne težave pojavile, jih bo-

do z večjo lahkoto in v krajšem času premagali. Otroci, ki imajo dobre pogoje za učenje, so praviloma bolj uspešni. Dobri pogoji učenja so:

- ugodna družinska klima, kjer vladata harmonija in pravilno ravnanje z otrokom
- ugodni stanovanjski pogoji
- razumevajoči in strokovno dobro usposobljeni učitelji.

Uspešno učenje je seveda odvisno tudi od načina učenja, ki ga otrok uporablja med šolanjem. Vedeti moramo, da ni za vse šolarje primeren enak način učenja. Če ne bomo našli ustreznega načina učenja sami z otrokom, je najboljšje, da se obrnemo na strokovnjaka.

Že v predšolski dobi moramo otroku oblikovati delovne navade. Otrok, ki bo začel hoditi v šolo brez vsakršnih delovnih navad, bo le-te s težavo pridobil v času šolanja in bo zato tudi učno manj uspešen.

Za večanje uspešnosti učenja upoštevajmo zlasti:

1. Ne smemo stremeti le za najboljšimi ocenami, ampak otroka pohvalimo tudi za manjši uspeh.
2. Otrok mora čutiti, da bomo nad njegovim uspehom, vendar ne s siljenjem in kaznovanjem. Otroka moramo stalno vzpodbujati in mu dajati pogum.
3. Pokazati mu moramo pra-

V takšnih pogojih se ni lahko učiti, na bratca bi morala paziti mamica.

vilen način učenja in mu vzbujati zanimanje za učno snov, ne pa namesto njega reševati nalog!

4. Zanj moramo vedno najti čas, kadar nas poišče, da bi mu pomagali, pa tudi takrat, ko se igra.

5. Vedno mora imeti občutek, da ga imamo radi, tudi takrat, kadar prinese slabo oceno.

6. Občasno se oglasimo na razgovor v šoli, da se z otrokovim razrednikom pomenimo o njegovem uspehu in načinu izboljšanja uspeha, če je otrok učno neuspešen.

7. Otrok naj ima dovolj prostega časa za razvedrilo, igre in sprostitev po napornem pouku v šoli in učenju doma.

8. Otroku moramo dovoliti, da se občasno uči skupaj s sošolci, če izrazi to željo in se bo na ta način določenih stvari boljše naučil.

9. Vedno morata pri tem sodelovati oba starša, mati in oče.

Najboljši čas za učenje je v ranih jutranjih in dopoldanskih urah, kar je možno, če ima otrok pouk popoldan. Popoldansko učenje pa naj praviloma ne bo takoj po kosilu, ko naj bi otrok

vsaj pol ure počival. Najboljše se je učiti vedno v istem prostoru. Otrok si lahko z vašo pomočjo organizira učenje tako, da se bo učil vsak dan ob isti uri. Med učenjem naj ima krajše odmore, ki so namenjeni temu, da si predrami ude in vsaj ob oknu naužije svežega zraka. Včasih bo zadostovalo le nekaj počepov in učenec bo lažje nadaljeval z učenjem. Najboljše je, da se z otrokom pomenimo, naj prijateljem pove, kdaj se uči, da ga takrat ne bodo spravljali ven. Če bo vedel, da ga zunaj čakajo sošolci, bo padla njegova volja do učenja, popustila pa bo tudi zbranost.

Sam naj svetuje prijateljem, naj si na podoben način organizirajo učenje.

Kadar je otrok utrujen ali razburjen, ga ne silimo k učenju. Sploh pri navajanju na učenje ne smemo biti vsiljivi, z otrokom se pomenimo prijateljsko. Ob neuspehu ga ne smemo nikdar sramotiti ali se mu posmehovati, ampak ga moramo vzpodbujati za nadaljnje delo.

Za izredne dosežke v šoli ga občasno tudi nagradimo, vendar ni nujno, da je nagrada denarna. Lahko gremo z njim na prijeten izlet v naravo, na obisk živalskega vrta itd.

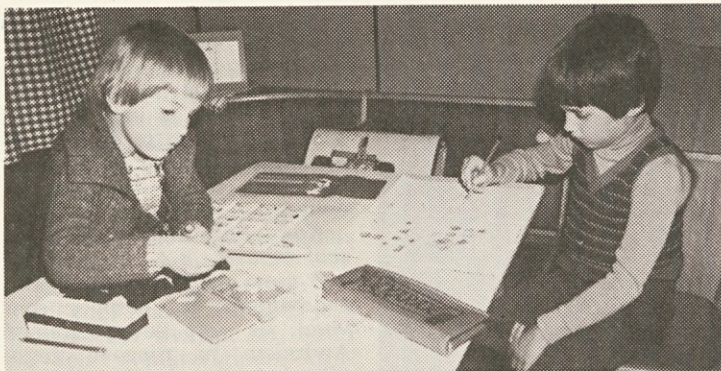
Otroci z učnimi težavami, manj bistri otroci in sploh mlajši otroci bodo sposobni le za krajše učne enote, n. pr. po 20 minut, vmes pa naj imajo nekaj minut odmora.

Otroka čimprej navadimo na samostojno učenje. Sam pa nam bo potem rad pokazal domače naloge in povedal, kaj se je naučil. Pri tem moramo vedno najti čas in ga ob vsaki priložnosti tudi pohvaliti.

Starši bi se morali zavedati, da bodo otroka pridobili za učenje le s prigovarjanjem, pohvalami, vzpodbudami, ne bodo pa ga pridobili s siljenjem,

Svetli, primerni prostori za našega šolarja, so osnovni pogoj za dobro učenje.

Učenje je lahko tudi igra

podaljšanjem učnega časa, z grožnjami ali celo zaničevanjem.

Vsaka kazen in grobost bo imela le kratkotrajen učinek, otrok pa bo učenje zasvožil.

Prostor, v katerem se otrok uči, pozimi naj ne bo pretopen, zadostuje 21—22 °C. Prostor naj bo manjši, ne prebogato opremljen. Zadostuje omara za knjige in zvezke, pisalna miza in seveda dobra osvetlitev.

Čeprav otrok ni odličnjak, mu omogočimo, da se v šoli vključi v krožek, saj mu bo to le koristilo. S tem mu damo možnost za uveljavljanje na področju, kjer bo uspešen.

Pri preverjanju znanja doma smo lahko popolnoma nevsiljivi. Pozanimajmo se za snov, ki se jo otrok uči in videli bomo, da tudi starši vsega ne vemo. Pri

tem nam bo otrok z veseljem pripovedoval, kaj se je naučil iz zvezkov in knjig. Preverjanje znanja naj poteka v obliki sproščenega pogovora.

Kljub organizaciji celodnevne šole, šolskim svetovalnim službam, vzgojnim posvetovalnicam itd., bo del otrok potreboval tudi pomoč staršev. Če pa starši sami ne bodo našli izhoda pri učno težavnejšem otroku, naj poiščejo pomoč strokovnjaka, bodisi na šoli ali v ustanovi, kjer se ukvarjajo z diagnostiko in z odpravljanjem motenj pri otrocih.

Posebno problematični bodo v šoli lahko zelo nemirni otroci, ki bodo imeli tudi učne težave. O tem pa morda kdaj drugič.

V. B.

PRILAGOJENI IN PODREJENI SVETU ODRASLIH

Moj brat je na primer pred letom ali več prišel moker, češ da ga je nekdo polil z vodo, ker ni mogel spati. Bilo je šele ob štirih popoldne. (Katka, 8. r.)

Popoldne pridejo možje in žene utrujeni z dela. Čaka jih še kup stvari doma in pogosto ne vedo, kje naj začnejo. Sredi vsega tega začno zunaj fantje igrati nogomet. (Mojca, 8 r.)

Po krajšem veselju zavpije otrokoma sosedu z okna: »Kaj razbijata in vpijeta, pojdiva drugam, saj tu ni igrišče!« (Asima, 7. r.)

Marsikatera šipa se takrat razbije in že se ves zelen prikaže gospodar in vpraša: »Kdo je kriv?« »Jaz,« odgovori ves bledeček. (Teo, 6. r.)

In kaj naj naredimo?! (Igor, 8. r.)

Rekli boste stadion, vem. (Tatjana, 6. r.)

Tam te čakajo oči budnega paznika. Venomer opominjajo: »Ne hodi po tribuni. Pojdi s proge. Ne hodi po igrišču.« (Aleš, 6. r.)

Toda na stadionu so tisti veliki fantje, ki so včasih tako nesramni. (Tatjana, 6. r.)

Moral sem počakati, da se je stemnilo, ko so mi končno mulci žogo vrnili. Delal sem se mirnega, znotraj pa toliko, da me ni razneslo. (Dino, 6. r.)

Na stadionu naj bi imeli do košev pravico tudi mi, mlajši. (Mateja, 6. r.)

Kadar hočeš igrati košarko, moraš vstati zelo zgodaj in takoj oditi na stadion. (Roman, 6. r.)

Zato grem na stadion kot gledalka, ki upa, da se ji bo želja, da bi imeli dovolj igrišč, na katerih bi se lahko igrali brez skrbi, uresničila. (Lili, 6. r.)

Človek niti v kraju, ki je prirejen za šport, oddih in sprehod, nima več prostora! (Andreja, 8. r.)

V bližini našega doma je igrišče. Uporablja ga lahko samo nogometni klub. (Mojca, 5. r.)

Igrišče je za otroke prosto takrat, kadar oni nimajo časa za šport. Tega jaz nisem vedela. (Mateja, 5. r.)

Veliko igrišč je neuporabnih, ker jih ne oskrbujejo. (Ljerka, 5. r.)

Zato je potrebno, da zgradimo čim več igrišč, saj si bodo oddahnili starši, največjo korist pa bodo imeli otroci, saj jim ne bo treba premišljati, ali naj se sploh še igrajo, ko pa je na vseh koncih in krajih to prepovedano. (Jasna, 7. r.)

Kam, to nam povejte! Vsaj to nam odgovorite, če nam že ne morete olajšati stiske z igrišči. (Tanja, 6. r.)

Sedaj krajevna skupnost gradi igrišče poleg nove šole. (Marija, 8. r.)

Zelo pametno je, da so se ljudje zbudili, da ne mislijo samo nase, na avtomobile, vikende. Tudi na otroke je treba pomisliti. (Jasmina, 7. r.)

Kolikokrat nam je bilo obljubljeno igrišče, tolikokrat smo bili razočarani. Upajmo, da bo to pot drugače. (Vesna, 6. t.)

Sedaj vsi stiskamo pesti in upamo na izpolnitev naših želja. (Mojca, 7. r.)

Za igrišče pa bi morali vsi skrbeti, da ga ne uničimo in spet ostanemo praznih rok. (Mare, 6. r.)

Iz izkušenj pa vemo, da maloštevilna boljša igrišča malo časa trajajo. Gugalnice in ostala igrala kmalu pokvarijo. Pa ne otroci! Škodo napravijo že napol odrasli objestneži, ki mislijo samo nase. (Janja, 7. r.)

Zadnjič smo prispevali okoli štiri vozičke papirja, tako da je bil kamion prepoln. (Mirjana, 6. r.)

Za lopate lahko primemo. Mi nismo nemočan drobiž, kakor mislijo nekateri starši. (Teo, 6. r.)

Imeli smo akcijo urejanja okolja in smo prekopali vse peskovnike. Staro mivko, ki je bila polna bakterij, smo naložili in jo odpeljali... Tako se bodo lahko vsaj mlajši otroci igrali, če se že mi nismo. (Suzana, 8. r.)

Priprava Vika Slabe

OBISK V DELOVNI ORGANIZACIJI »SAVA«

V torek, 2. 10. 1979, sta nas obiskala republiški predsednik, tov. Pavel KONRAD in občinski predsednik, tov. Mirko GALIČIČ. Na razgovoru so sodelovali še predstavniki sindikata naše delovne organizacije, socialna delavka in trije predstavniki AID SAVA KRANJ. Zanimala sta se za delovanje aktiva, na kar smo jima morali priznati, da sam aktiv odbor ne dela dosti, so pa v veliko pomoč družbeno-politične organizacije, predvsem sindikat in socialna služba. Seznanili smo jih s podatkom, da je letos letovalo ali bilo v toplicah 30 članov. Zanimalo ju je tudi, kako je urejeno zdravstveno varstvo in gmotni položaj invalidov. Le-to je zagotovljeno s statutom v delovni organizaciji, skrbimo pa da invalidni delovci niso na delovnih mestih, kjer bi se jim poslabšalo zdravstveno stanje.

Aktiv ima 13 članski odbor, pogosto pa je prisotnost na sejah zelo slaba, največkrat seje niso sklepčne. Član aktiva, ki je prevzel nalogo člana odbora se je dolžan udeleževati sej. Tudi zainteresiranost za izlete je zelo slaba. Dogaja se, da gre na izlet napol prazen avtobus.

Vprašala sta tudi, kako je z zaposlovanjem novih invalidov v SAVI. To je zelo pereč problem, glede na to, da smo taka delovna organizacija, kjer so dela zelo težka. Dosti težav nam povzroči že zaposlitev delavcev, ki so postali invalidi v naši delovni organizaciji. A. F.

DOPUST OB KONCU DOPUSTA JE NAJLEPŠI

Medtem ko so Savčani tiste prve dni kolektivnega dopusta trumoma ali posamično hiteli k morskimi obali (v glavnem), v hribe ali k obalam rek in jezer, v topliške kraje — nas je ne cela stotnica čakala na dopustovanje v poznejšem času. In zdi se, da nikomur od teh »poznejših« ni bilo žal svoje odločitve. Namreč...

Ko smo prijatelje in znance poslušali, kako so tudi po šest ur čakali na trajekte za prevoz na otoke in po pol ure na sparjeno pivo... mi kaj takega nismo doživljali.

Tu na Hvaru, v Jelsi, turistična sezona še vedno traja. Morje ima 23–24 stopinj C, zrak od 25 do 29 stopinj Celzija. Gostov, v glavnem so tujci, je še vedno precej — toda na plažah je povsod dovolj prostora, nikjer ne čakaš na postrežbo. Skratka, dopustniške mrzlice ni. Ivo Čović, pri katerem smo »nastanjeni«, mi je te dni dejal, da si v sezoni pogosto ni mogel privoščiti kopanja, zdaj pa z otroci odhaja na plažo dopoldne in popoldne. Še to naj povem, da je tale čas — pišem 7. septembra — še posebej primeren za letovanje na morju z otroki. Dovolj toplo je, da so otroci ves dan samo v kopalnih. Tudi sadja je dovolj. Grozdje prodajajo domačini po 20 do 25 dinarjev, fige... Presenetljivo poceni je domače vino (belo in črno) po 15 din. Cene so nasploh nižje kot v glavni sezoni. V naši neposredni bližini je lep, urejen avtokamp, neposredno ob morju, nad nami hotel, kjer je bazen, dobe pa se tudi športni rekviziti (tenis, namizni tenis, mini golf).

Skratka, tale zapis naj bo namenjen razmišljanju — kam in kako na dopust prihodnje leto. In mnogi izmed nas bi lahko šli semkaj tudi v

drugi polovici avgusta — kajti po vsem sodeč bo letošnja sezona trajala še ves september — če ne še dlje.

Človek preprosto ne bi verjel — če ne bi slišal »mrzla« radijska poročila o vremenu v Sloveniji.

V nedeljo popoldan, 2. septembra, sem k pogovoru povabil tri naše sodelavce, ki so letovali v Jelsi.

• **Andrej Jerič**, dela v skladišču servis pušk, tozdr lovski material in embalaža, v Savi je devetnajst let;

• **Slavko Košir**, skladišče kalupov avtozračnic, v Savi dvanajst let in

• **Marija Jerič**, dela v materialnem knjigovodstvu, v Savi dvajset let.

Tovariš Jerič, zakaj ste se odločili letos letovati v Jelsi in še to v — za naše pojme — precej »pozno« času?

Lani sva bila z ženo v Hercegovnem, v Boki Kotorski in v Budvi. Sredi turistične sezone me sploh ne veseli iti na dopust, in ker vem, da je v južnem delu Jadrana lepo tudi avgusta in septembra, smo se letos tako odločili. Ko sva v Informatorju prebrala, da je še prostor v Jelsi, sva se kar prijavila. Seveda sva vedela tudi, da ima Hvar ta čas najbolj ustaljeno vreme in ugodne temperature. Od 22. avgusta do 3. septembra, kolikor traja naše letovanje, smo imeli vseskozi od 25 do 28 stopinj C toplote. Moram pa povedati, da smo navdušeni nad okoljem in podnebjem. Lahko rečemo, da so to naši Havaji.

Kaj pa prehrana, sobe, odnos osebja do gostov?

Če hočem biti pošten in upoštevati vse okoliščine — moram reči, da nimam bistvenih pripomb. Marsikaj bi

Marija Jerič

bilo seveda lahko boljše. Pomembno je seveda, da je posteljnina čista, da ima vsaka soba svoje sanitarije (kopalnica, stranišče in umivalnik).

Kakšna pa se vam zdi hrana?

Juhe so odlične. Ostale jedi pa so enolične: dan za dnem je enaka solata. Zelje in paradižnik. Pogrešamo kompot in sladice. Otroci še posebej. Mislim, da je jedilnik sestavljen bolj za priložnostne goste — čevapčiči, ražnjiči, polnjena paprika, kotlet na žaru... To in pa špageti z golažem so na jedilniku dan za dnem in celo dvakrat na dan.

V desetih dneh se tega preobješ.

Moram pa reči, da je postrežba povsem v redu in primerna. K hrani naj pripomnim, da so porcije obilne in pripravljene okusno. Slavko Košir mi je dejal:

Z Jeričem smo se pravzaprav »spoznali« tukaj. Ko smo prve dni sedeli tule na terasi, se povprašali, kdo je od kod — smo bili kmalu prav prijetna družba. Sicer smo se na videz le poznali — toda, saj veš, to je le bežno znanstvo. Jerič pa je tu tudi s svojim avtom in ko so nas prijazno povabili na skupne izlete, smo z veseljem sprejeli.

Slavko, ti si tukaj z ženo in vnukom. Kako pa ste dopotovali sem?

Najprej smo mislili poleteti z letalom, ki pa ravno na tork ne vozi. Tako smo šli kar na avtobus. Kar v redu smo potovali.

Kako pa se vaša družina počuti tukaj?

Jaz spadam že v malo starejšo generacijo, zato sem se odločil za tale čas. Tudi zato, ker vem, da v glavni sezoni lahko letujejo sodelavci s šoloobveznimi otroci. No, pri nas je bilo pomembno še to, da je bila žena pred mesecem in pol na operaciji in ji tole letovanje pomeni tudi okrevanje. Tudi zdravniki so ji svetovali dopust v toplejšem podnebju. Ker sva s seboj vzela Uroša (vnuk, star štiri leta in pol) sva majčkeno razbremenila tudi

hčerko, ki ima doma še enega enajst mesecev starega sinčka.

Kaj pa ti meniš o prehrani?

Povsem se strinjam z Andrejem — s tem, da imava midva še Uroša zraven in s prehrano nismo zadovoljni. Zato moramo zanj tu in tam še kaj dokupiti.

Kako pa drugače doživljaš svoj dopust?

Z vsem drugim sem izredno zadovoljen. Še posebej sem vesel, da smo se spoznali z Andrejem in njegovo ženo, tako da imamo družbo.

Navadno se zapeljemo kakšne štiri kilometre izven Jelse. Otroci nabirajo školjke, mi pa ga kak liter spijemo. Domačega, seveda.

Bi takole še letovali?

Še! Z veseljem tudi drugo leto. Še posebej, če bi bila hrana bolj raznolika. Sicer pa so me na to opozorili že nekateri znanci, ki so letovali v Jelsi na Hvaru.

Pomisli, osemindvajsetkrat sem imel na mizi zeljnato solato in ta hip bi si želel, da zelje na Gorenjskem sploh ne bi več raslo. Tukaj sem večkrat pomislil na naše malice, ki jih pogosto kritiziramo. Ni primerjave s tukajšnjo hrano. Mislim, da so naše kuharice odlične.

Ali iz tega, kar sta povedala z Andrejem sklenem tole: Če bi drugo leto še vzeli v najem letovanje tule v Jelsi, bi se morali dogovoriti edino o spremembi jedilnika. Vse ostalo je v redu?

Da. Zdaj imamo že izkušnje in na osnovi tega bi lahko sklenili primeren dogovor. Sicer pa, ko smo se na naših potepanjih pogovarjali z domačini, so nam mnogi povedali, da je tudi drugih možnosti dovolj. Nekateri oddajajo tudi kompletna stanovanja — s kuhinjo vred, drugi spet samo sobe — gostje pa se hranijo v restavracijah. Drugače pa so tukaj sobe v redu, ponoči je mir, postrežba je v redu. V bližini je tudi dovolj zabave, ples je na nekaj mestih. In če se najde še prava družba — ni nobenih težav. Torej, Savčanov z Jelso ne smemo prestrašiti!

Najbrž pa je treba povedati, da je tule na Hvaru tale čas še pravo poletje, medtem, ko poslušamo iz Slovenije v glavnem »mrzla« poročila.

Res je. Pa še pravi mir za počitek je tale čas. Glavna turistična sezona je mimo, nikjer ni več prerivanja, plaže so povsod v glavnem proste, postrežba je dokaj hitra. Skratka, prepričan sem, da mnogi enostavno ne verjamejo in ne vedo kako lepo je šele zdajle na morju.

Morda bova mislila oba enako, zato bi rad vedel, kaj še pogrešaš tu ob morju?

Ribe. Neverjetno je, da ne dobiš rib. Pečene so drage kot

Andrej Jerič in Slavko Košir med našim pogovorom

žefran, surovih, da bi jih sam pekel, pa ne dobiš. Treba pa je povedati, da tukaj pridobivajo odlični med in ekstrakt iz lavende (polizdelek za parfume, op. pisca). Jelsa je izredno lep kraj in jaz bi raje prišel sem kot kam drugam na Hvaru. Marsikje na Hvaru se gredo že visoki turizem — kar pa za nas ni več tako ugodno.

Na kratek pogovor sem povabil tudi Marijo Jerič, ki je v Savi že kar dvajset let, sedaj pa dela v materialnem knjigovodstvu. »Predvsem menim, da bi morala biti pogodba med Savo in Čovićem bolj prilagojena nam. Hrana nikakor ni prilagojena našemu okusu. Drugače pa kraj, okolje, podnebje, vse je izredno.«

Marija nam je še in še pripovedovala o številnih prijateljih doživljanj v teh desetih, dvanajstih dneh. Med drugim tudi o nadvse prijetni gostilni v notranjosti otoka — o takoiimenovani »konobi«, kjer se da dobiti prave, pravcate domače specialitete.

No, njihov dopustniški čas se je že iztekel, zato smo sedeli »novi in stari« ter družno spraznili nekaj litrkov pravega, domačega vinčka — za jurja in pol. Starega, seveda.

Ivo Čović

zanimajo za dogovor. Predvsem želim, da bi bilo dogovarjanje tako uspešno, da bi bili naši gostje kar najbolj zadovoljni, da bi se tukaj počutili boljše kot drugje. Ob vsakem hvaljenju ali kritiziranju je pač treba vzeti neko srednjo vrednost. Mislim pa, da lahko zapišete, da gostov pri nas ne zanemarjamo« je zaključil tovariš Ivo.

No, tole je nekaj kratkih izjav in razmišljanj. Mnenj je kar dovolj za razmislek tudi tistim, ki bodo »krojili« naslednjo letovalno sezono.

Anica Mihevc

Prelepo septembrsko vreme, kopanje, potepanje po bližnji okolici in še nekatere »druge stvari« so mi vzele nekoliko preveč časa. Zaradi »lihose« politike smo morali na pot v ponedeljek (namesto v torek), zato sem Anico Mihovec obiskal z magnetofonom doma v Žabnici. V prijetnem pogovoru je z mojem Ivanom povedala naslednje:

»Najprej smo nameravali dopust ob morju preživeti v prikolicah. Ker nam to ni uspelo in ker je bila ponudba za Jelso kar ugodna — sva se odločila zanj. Ker nimava avta, se nama je zdelo še najbolj primerno potovati z vlakom do Splita. Dosti zgodaj sva rezervirala spalnik, zato potovanje ni bilo niti preveč utrudljivo. Vsaj v Split ne, medtem ko smo iz Splita do Ljubljane »vozili« kar nekaj ur dlje kot »navzdol«.

Pa dopust v Jelsi?

V glavnem lahko rečeva, da smo bili zadovoljni. Hrane dovolj in tudi izbira zadovoljiva. Vreme zares lepo, morje dovolj toplo za kopanje, plaža dosti v redu.

Dve pripombi pa imava.

Najprej na sobe, kjer smo stanovali. Lahko bi bilo bolj čisto. Vsaj vsake dva, tri dni bi morale čistilke sobe počistiti, večkrat bi bilo treba menjati brisače. In še nekaj stvari bi se dalo z malo več dobre volje urediti v sobah in bi bilo še prijetneje. Drug »problem« so igrišča. V bližnji in daljni okolici ni nobenega igrišča —

ne za otroke, ne za odrasle. Zgledalo je, da so pri hotelu Mina, ki neposredno meji na hišo, kjer smo stanovali, nekoč bila igrišča — pa jih je prerasla trava. Drugače pa moram reči, da smo se zelo dobro počutili in da smo bili zadovoljni.

Ali naj to pomeni, da bi drugo leto spet šli na Hvar?

Prav gotovo, če ne bi bilo potovanje tako dolgo, saj smo

nazaj grede na vlak »preživeli« skoraj trinajst ur.

Vsem, ki so sodelovali pri tem, da je nastal tale zapis s Hvara, z letovanjem razmeroma daleč od »doma«, kamor je Sava dokaj pogumno posegla in v glavnem uspela — se zahvaljujem in želim, da se prihodnje leto spet najdemo kje ob morju.

Jošt

ČLOVEK SUŽENJ ZEMLJE

Ko sem lansko poletje po dolgem času spet obiskal sorodnike, sem se spomnil tudi na Marjana, človeka, ki je večino življenja hlapčeval na kmetiji svojih sorodnikov. Ker je teta večino posestva prodala, sezidala svojim trem sinovom nove domove, je Marjan, čeprav jih ima že preko šestdeset, odšel. Prosil sem teto, naj mi pove, kje sedaj Marjan živi, ker bi ga rad obiskal. »V naši koči s služkinjo Micko,« mi je odgovorila.

Spomnil sem se »koče«, ki je stala sredi vinogradov. Tam so včasih stanovali ljudje, ki so dñinarili na posestvu moje tete. Odločil sem se, da Marjana obiščem še isti dan. Sedel sem v »fička« in se odpravil. Do »koče« v vinogradih je bilo skoraj uro vožnje. Tako sem imel dovolj časa za obujanje spominov na dneve, mesece, ki sem jih kot otrok preživel ob Marjanu, ki je garal na zemlji, kot da bi bila njegova. Ali me bo sploh še spoznal, sem se uprašal, ko ga že toliko časa nisem videl! Postal sem že nestrpen od dolge poti, ki se je končno zožila in pričela dvigovati, vodila je v griče, »posejane« z vinsko trto. Moral sem biti zelo previden in pazljiv, da sem končno lahko prišel do hiše, že precej »izmučen«, ki je stala že skoraj dve stoletji, za njeno popravilo pa verjetno nikoli ni bilo denarja.

Na vratih koče se je prikazala postava človeka, ki je za čudo kljub letom in garanju na zemlji bila zavidanja vredna. Bil je Marjan. Z neko čudno tesnobo v srcu sem se počasi približal k hiši. Tedaj me je nenadoma presenetilo: »Tonček, ali si to ti?« se je oglasil Marjan. Spoznal me je! Še vedno me je klical tako kot pred leti, ko sem bil še otrok, čeprav jih ima sedaj že preko trideset. Čas tako hitro beži, da se verjetno Marjan še zavedal ni, da so leta tako hitro minila.

»Vstopi v kočo,« me je povabil. Sedla sva k mizi. »Ja, kaj je pa tebe preneslo po tolikšnem času?« Težko sem mu razložil, kaj vse je to bilo, domotožje, spomini, saj še sam nisem vedel točno.

Poklical je še Micko, s katero sta sedaj na stara leta živela skupaj, si drug drugemu pomagala, sicer pa sta se navadila eden na drugega že prej, ko sta še hlapčevala na kmetiji pri teti.

Postregla nama je s pijačo. »Koliko časa pa sta že tukaj?« sem ju uprašal. »Kakšne tri leta,« je odgovoril Marjan. »Končno sta si pa na stara leta zaslužila to kočico in malo miru.« »Da, da,« sta oba odgovarjala. »Veš, pa tudi pokojnino imava, in to vsak svojo, tako sedaj kar lepo živiva,« je spet dodala Micka. »Kako pa ti?« je zanimalo Marjana. Moral sem povedati vse o otrocih, ženi, službi, ki jo opravljam, in o življenju v krajih, ki jih on nikoli ni spoznal. Ugotovil sem, da je kljub temu, da nikoli ni hodil v šolo, pisati se je sam naučil, bil precej razgledan, predvsem ga je zanimalo življenje.

Nisva opazila, da se je med pogovorom dan že sprevergel v noč, tako sem se moral poslovi.

Pozdravila sva se pred avtomobilom, verjetno zato, da tega, kar mi je rekel ob slovesu, ne bi slišala Micka. »Veš, Tonček, da ne boš mislil, da so nama kočico dali zastoj. Dobila sva jo v najem do smrti, in to za dva milijona!« Več ni spravil iz sebe, videl sem, da so se mu oči zarošile. Tudi mene je ob teh besedah spreletelo nekaj čudnega, neverjetnega. Nisem mogel dometi, da je kaj takega res. Celotno življenje je garal za njih, skoraj le za hrano in obleko, na starost pa so mu vzeli še tisti ubogi dinar, ki ga je s trudom in pridnostjo privarčeval. Ubogi Marjan.

Koto

Ivo Čović

Najbrž se boste strinjali, da tale zapis ne bi bil popoln, če ne bi za mnenje povprašal tudi lastnika pensiona, kjer je Sava letos najela sobe za letovanje Savčanov.

Že na začetku razgovora je dejal, da ga veseli, ker sem tudi njega povabil k pogovoru. Povedala sem mu tudi vse pripombe, ki so jih dali naši sodelavci — njegovi gostje.

»Kar se hrane tiče, je dejal Ivo »ni nobenih pripomb na količino in kvaliteto. Strinjam pa se, da so slovenski gostje manj navajeni take izbire, kot jo imamo pri nas. No, trudili smo se, da bi ustregli tudi posameznim željam — prav gotovo pa je ostal kdo tudi nezadovoljen. Kar se sob in reda tiče, je bil dogovor tak, da si gostje sami urejajo svoj prostor — in tako odpade tudi marsikak drug problem, ki ob tem lahko nastane. Žal moram tudi jaz reči kakšno na račun nekaterih vaših letovalcev. Sicer res ne gre za ne vem kakšne velike reči — toda marsičesa tudi jaz nisem pričakoval. V glavnem pa sem tudi jaz zelo zadovoljen s Savčani, ki ste prijetni gostje in dobri pivci« je na koncu v šali pristavil Ivo Čović.

Ali nameravate prihodnje leto obnoviti dogovor s Savo?

»Pravzaprav ni to moja stvar. Če bo Sava to želela in če bo ponudba ugodna — prav gotovo! Mislim, da me razumete. Ponudb za letovanje v mojem domu imam dovolj — že sedaj se nekatera podjetja

NAŠI ŠPORTNIKI NA »MIS«

MIS 79 v Splitu in ostalih mestih, kjer so se odvijali športni boji iz štirinajstih držav Sredozemlja, je minil v znamenju superlativov. Tako strokovnjaki kot športniki in slučajni obiskovalci so si v oceni edini — MIS 79 je bil odlično organiziran, pripravljen in potekal je v poštenih športnih bojih v splošno zadovoljstvo vseh udeležencev.

Takšne ocene so mi v kratkem razgovoru podali tudi naši udeleženci MIS 79, del naše kolesarske reprezentance, ki ni prinesla domov zlatih kolajn, prinesla pa je odlično bronasto odličje in izreden dosežek Bojana ROPRETA, ki je v hudi konkurenci zasedel odlično peto mesto.

Udeleženci te velike športne prireditve, največje v zgodovini jugoslovanskega športa, pa so mi o vtisih in počutju povedali naslednje:

Trener Franci s svojimi varovanci, Bojanom Ropretom, Bojanom Udovičem, Dragom Frelihom in Markom Cudermanom.

FRANCI HVAŠTI — trener jugoslovanske reprezentance na MIS 79.

Ta prireditev je bila s strani organizacije enkratna, najbolje in najlepše organizirana prireditev v moji športni karieri. Ambient, športni boji, preksrba in prehrana, prav vse je bilo na izredni višini. Tako organizator, kot vsi tisti, ki so karkoli prispevali k izredni organizaciji, zaslužijo veliko priznanje. Žal pa take ocene ne morem dati za dogajanja v naši kolesarski ekipi — reprezentanci, kolesarski problemi se vlečejo iz dirke v dirko, v same probleme ne bi zahajal, dejstvo pa je, da vse kar se pred dirko ali pomembnim tekmovanjem domenimo, potem nekdo obrne na glavo.

S kolesarji sem bil zadovoljen, vsi so zaslužili udeležbo na MIS, saj so na vseh letošnjih dirkah dokazali, da sodijo v vrh jugoslovanskega kolesarstva. ROPRET, UDOVIČ, FRELIH in CUDERMAN so tudi upravičili zaupanje, razen spodrsaljaka CUDERMANA, ki pa ga ni zakrivil čisto sam. Krivo je bilo naše vodstvo, saj so mu očitali, da je prišel v reprezentanco skozi zadnja vrata in da mora za vsako ceno opravičiti zaupanje. Tako je ta velik pritisk na sicer dovolj močnega CUDERMANA naredil svoje.

Res, sam sem bil s fanti zelo zadovoljen, škoda, da v ekipi ni bilo tudi ŽAGARJA, ki je naš najboljši mehanik, pa zanj ni bilo prostora v reprezentanci, tudi to je bila zame kaj čudna odločitev.

Sicer pa je bolje, da o teh spodrsljajih ne govorim na tem mestu, prepričan sem, da se bodo stvari uredile na odgovornih mestih in da bodo vsi v Kolesarski zvezi Jugoslavije upoštevali tiste športnike in kolesarske delavce, ki za ta šport živijo.

BOJAN ROPRET

Sodeloval sem v cestni vožnji. Najtežji preizkušnji za vse kolesarje, saj je bila proga dolga 153 km. Prevozili smo 15 krogov okoli Marjana. V hudi konkurenci italijanskih, francoskih in maroških kolesarjev sem zasedel 5. mesto. Prav na tej dirki so

nas vse presenetili Francozi, na katere nismo računali, saj so se na dirki Tour de L'Avenir v Franciji slabo odrezali.

Vzdušje v Splitu pa je bilo enkratno, presenečen sem bil nad odlično organizacijo. S svojim rezultatom nisem ravno zadovoljen, vendar je kljub vsemu to dober rezultat, žal pa na takšnih tekmovanjih veljajo le kolajne. Najbrž pa bi dosegel boljši rezultat, če ne bi na to tekmovanje prišel precej utrujen, saj sem se vrnil iz težke preizkušnje v Franciji.

BOJAN UDOVIČ

Moji vtisi na MIS so samo dobri, to ni le športno srečanje, je srečanje narodov, srečanje mladine, veliko novih poznanstev. Za svojo udeležbo na MIS pa mislim, da je bila nagrada za delo v celem letu. Tudi z rezultatom sem zelo zadovoljen. V ekipni vožnji na 100 km smo zasedli odlično 3. mesto, bronasto odličje. To pa je dober rezultat, če pomislimo, da je to šele druga medalja, odkar je na MIS uvedena tudi kolesarska disciplina.

Naš rezultat pa bi bil lahko še boljši, če bi bili bolje opremljeni, tako s kolesi kot z dresi in ostalim kar sodi zraven. Resnica, čeprav neljuba pa je, da smo bili prepuščeni sami sebi ter trenerjema Biliću in Hvastiju, ki pa nista bila v stanju urejati stvari, ki sodijo v pristojnost vodstva reprezentance.

DRAGO FRELIH

Dvakrat sem bil že na svetovnem kolesarskem prvenstvu, pa me je MIS prijetno presenetil in navdušil. Vse je bilo odlično. Split in igre same smo dobro spoznali, saj smo tudi vse priprave in treninge že opravili na prizorišču MIS v Splitu. Najbolje pa smo spoznali ceste, saj smo na pripravah — prevozili približno 2000 km.

Sodeloval sem v ekipni vožnji na 100 km, vendar sem v zaključnem delu omagal. Ni šlo, kljub veliki želji. Se sreča, da so se ostali fantje v ekipi držali dobro in uspeli prikolesariti bronasto kolajno, sicer bi bili očitki na moj račun preveliki, tako pa se je vse srečno končalo.

Ogledal sem si tudi nekaj tekmovanj, spoznal veliko odličnih športnikov in prav z našimi »trdimi fanti« boksarji in judoisti sem se dobro razumel.

MARKO CUDERMAN

Vse skozi me je spremljala smola, moj prihod v Split je presenetil vodstvo, kar malce ignorirali so me. To se je potem poznalo tudi pri opremi, ki je enostavno nisem dobil.

Vse te okoliščine in pa velik pritisk, da se moram, kot slepi potnik, še posebej izkazati, je botrovalo mojemu spodrsljaju.

V cestni vožnji na 150 km dolgi progi, sem že v 2. krogu odstopil. Ni šlo, pa ne da bi se tolažil, odstopov na tej dirki je bilo ogromno, le ena tretina kolesarjev je dirko tudi končala. Proga je bila težka, malo sem kriv tudi sam, želja in dopovedovanje, da moram uspeti, sta me strla. Pa še dejstvo, da sem vozil brez dresa, na slabem kolesu, vse to je pomagalo k neuspehu.

Toliko o naših športnikih, o njihovih uspehih in spodrsljajih, vendar gredo prav vsem naše iskrene čestitke, vsi so se dobro držali in če ni šlo, je to le majhen spodrselj v velikem številu uspehov, ki jih tudi takrat, ko ni medalj, ne smemo pozabiti. L.M.

Pokali, priznanja, le skromen del letošnje bere naših kolesarjev.

N'MAU ČEZ IZARO, N'MAU ČEZ GMAJNICO

Zveza borcev Save je pred kratkim organizirala za svoje člane enodnevni izlet po slovenski Koroški.

V deževnem sobotnem jutru se je poln avtobus borcev odpeljal v smer, kjer je tekla zibelka slovenstva.

Podprti z obloženo »kajlo« kruha (zelo pametna gesta organizatorjev) kot da bi šli na peš pot, smo se vdano prepustili vožnji alpetourca.

Čemerem, deževen dan je postajal vse vedrejši. Pa ne zato, ker bi posijalo mehko, jesensko, božajoče sonce — ne! Tudi ne zato, ker bi se ga že navsezgodaj nalezli — kot je običaj na sindikalnih izletih.

Naš organizator je namreč znal poiskati takega vodiča, ki nam je bil blizu, človeka, ki je živel in še danes živi in čuti z našimi zamejci in njihovimi nacionalnimi težavami, ki je delal med njimi kot illegalec in pozna skoraj vsako stezico, ki nam je znal približati staroslovenske čase, nevarnosti iz NOB in današnji nezavidljiv položaj skorajda zadnjih ostankov slovenstva.

Pravzaprav se je začel »pouk« že pri Vrbi in Prešernu, spomeniku talcev v Žirovnici in Hrušici. Ob leporečju in ob dovtipih smo za tem kar hitro prešli Korensko sedlo, se spustili v dolino Zile in nadaljevali s »šolo«. Spoznali smo kraje, kjer je nastala tako lepa, tako naša, tolikokrat igrana, Miklova Zala; nežna, simbolična pesem Nmau čez izaro; videli in slišali slovenska imena ljudi in krajev.

Mnogo, mnogo je pomnikov naše kulturne in zgodovinske preteklosti. Celo tako simbolično drevo kot je lipa je zasajeno do tja, kjer so bili naseljeni naši dedje. Torej ne samo človek, tudi narava hoče dokazati, da je tod prebivala mehka slovanska duša.

To kar je nam lipa, je Nemcem hrast. A kdo zmaguje, je dokazal že Martin Krpan, ko je s kije iz mehke lipovine premagal mnogo bolje opremljenega nasprotnika Brdavska.

Utrnila se mi je misel: tudi partizanstvo je zmagovalo, ker se je narod boril s srcem. Zopet dokaz, da je ljubezen najmočnejša.

Ne morem mimo cerkve Gospe svete in v njej z deskami pokritega svetnika z Leninovim obrazom, znamenitega vojvodskega prestola, kjer so naši predniki vse od prvih časov — 8. do 15. stoletja — ustoličevali svoje vojvode v svojem slovenskem jeziku, za vojvodo pa izbrali najboljšega, najbolj pravičnega moža. Tudi napis na kamnitem prestolu v staroslovenščini »varujmo vdove in sirote« da čutiti o globokem socialnem čutu naših prednikov.

Še in še smo nabrali vtisov, ko smo se vozili od Korena do Železne kaple, preko treh koroških dolin Zile, Roža in Podjune, in se ustavljali tu in tam v prodajalnah in gostinskih lokalih naših Slovencev. Povsod so nas sprejeli v našem jeziku, bilo je kot doma.

Daljši opoldanski odmor s kosilom smo preživeli v lepo urejenem gostišču last Slovence Luca, ob Klopinskem jezeru. Tu smo se vsestransko okrepili in pobratili tudi mi »neznanci«.

Dragi naš Janez!

Kdo bi si pred nekaj meseci, ko smo se poslavljali od tebe ob odhodu v JLA, mislil, da se bomo tako kmalu poslavljali od tebe tukaj, na tem žalostnem mestu. Žalujemo, ker smo te k vojakom pospremili kot vedrega, poštenega in marljivega sodelavca, sedaj pa smo pretreseni, ker te je usoda tako nenadoma iztrgala iz naših vrst.

Čakajoč, da se povrneš k nam v naše delavske vrste, kjer bi te tako potrebovali, nas je presunila novica o tvoji nenadni smrti. Sedaj se šele zavedamo resnice o minljivosti vsega — pa tudi najdragocenejšega.

Ko se tvoji sodelavci iz tozda Vzdrževanje poslavljamo od tebe in vemo, da te ne bo nikoli več, ti obljublamo, da bomo tudi tvoje breme prevzeli na svoje rame. Trudili se bomo doseči to, kar si upal, da boš ti, pa ti je nenadoma smrt to preprečila.

Z delom bomo dokazovali svojo ljubezen do domovine, v katere službi si ti končal svojo življenjsko pot.

Tako otroško vesela, zadovoljna navdušena in pristrčna je bila ta naša družba.

Pristna domovinska in osebna ljubezen našega vodiča se je blagodejno presajala v nas. Domovina in vse kar je bilo izrečnega njej v čast ni bila fraza, parola, ampak resnica, kar je nehote zbliževalo tudi nas.

In ko se te dni srečujemo, se navdušeno pozdravimo, brez grenkega priokusa, ki je tolikokrat prisoten po mnogokaterih zabavah. Za takšen — to pot lahko iskreno zapišem — tovariški izlet, ni škoda družbenih sredstev.

Pomislila sem celo, ali se zmore naša mladina takole veseliti. Želim jim, da bi znala biti srečna. A še vedno trdim iz izkušenj — prava sreča in radost se ne začne ob kapljici alkohola.

To je skromen zapis o lepem enodnevnem izletu članov ZB. Zato se Janez, ki je pel, čeprav pravi, da ne zna; Mirko, ki je pustil vse skrbi doma; vedri in žilavi Vinko ter sleherni udeleženec toplo in pristrčno zahvaljuje organizatorju in SAVI za tako lepo doživetje.

A. Č.

ZAHVALE

ZAHVALA

Vsem sodelavkam in sodelavcem v obratu IV. se zahvaljujem za darovano cvetje in denarno pomoč, ob tragični izgubi našega dragega brata in strica Janeza Nograška.

sestra Ivanka Horvat
s sinovoma

ZAHVALA

Ob prerani izgubi mojega dragega očeta se iskreno zahvaljujem sodelavcem iz Stiskanih izdelkov za podarjeni venec in izrečeno sožalje.

Še enkrat iskrena hvala!

Vera Zarnik

ZAHVALA

Zahvljujem se sodelavcem in sodelavkam za nesebično pomoč ob prerani izgubi mojega dragega moža in očeta Staneta Kaltenekarja za darovano cvetje in denarno pomoč, številno spremstvo na njegovi zadnji poti. Hvala vsem govornikom, gasilcem, prijateljem in znancom za vsestransko pomoč.

žena Rezka,
sinovi in vsi njegovi

ZAHVALA

Vsem sodelavcem in sindikalni organizaciji v obratu IV. se najlepše zahvaljujem za darilo, ki so mi ga podarili ob odhodu v pokoj.

Marija Gorjanc

ZAHVALA

Ob odhodu iz podjetja se sodelavcem kadrovskega sektorja zahvaljujem za poklonjeno darilo in jim želim še veliko delovnih uspehov.

Kump Drago

V SPOMIN

BRIGADIRSKI UTRINKI

Za nami je poletje, v deželo prihaja jesen. Minile so počitnice, čas dopustov. Vsaj za večino nas. Seveda še živijo spomini na prijetne večere ob tabornem ognju, na šumenje gozdov, na pljuskajoče morje in seveda na znanstva, ki smo jih skovali med našim aktivnim odmorom. Spomine smo shranili v poseben predalček, ki ga bomo sem ter tja prav radi odprli prijatelju. »Da, da. Bilo je lepo, nepozabno, enkratno...«

Kakor se boste vi radi spominjali lepih in vročih poletnih dni na morju ali pa v gorah, tako se bom sam rad spominjal enaindvajsetih dni, ki sem jih preživel avgusta v vasi Šmarje pri Kopru. Na tem lepem koščku slovenske Istre sem kot član mladinske delovne brigade Jože Celar-Tugo iz Kranja skupaj z okoli 220 brigadirji s prostovoljnim delom pomagal graditi višinski vodovod. Čeprav sem Istro kot pokrajino bolj malo poznal, pa sem toliko bolje poznal brigadirsko življenje in tovarštvo, ki smo ga skovali mladi z Gorenjske, Dolenjske in Bosanskega Broda med seboj na delovišču, v naselju ali pa na zabavi. O vsem, kar sem doživel na mladinski delovni akciji »Istra 79«, bi rekel le: bilo je težko, toda vseeno lepo, nepozabno. V meni bo še dolgo živel brigadirski ZDRAVO in spomin na ljudi, s katerimi sem na rdeči istrski zemlji, polni kamenja in laporja, delil dobro in slabo. S temi ljudmi sem preživel del življenja, ki bo pustil v meni poseben pečat. Spominov je veliko, verjetno jih bo treba še urediti, da bodo ostali le najlepši.

Za nami je ostalo nekaj kilometrov napeljanih vodovodnih cevi, prihodnje generacije pa bodo uresničile cilj, da bodo cevi dosegle sleherno istrsko vas, kjer vode še ni. Pridne roke mladih bodo gradile Istro

in ona bo gradila njih. Ob znojnih kapljah, žuljavih rokah, žeji, zabavi in učenju se bo kovalo bratstvo, enotnost, samoupravljanje.

O brigadah in brigadirskem življenju ste imeli in boste še imeli priložnost marsikaj prebrati v našem glasilu. Vsak udeleženeec teh delovnih mladinskih akcij, ki pa niso samo mladinske, saj na njih sodelujejo tudi pionirji, vojaki in občani, je doživel delovno akcijo po svoje, drugače. In prav je tako. Vsak jih predstavi s svojega vzornega kota! Zakaj sem se pravzaprav odločil pisati o mladinski delovni akciji še jaz, ko pa bo delovno akcijo »Istra 79« predstavil že moj prijatelj. Odločil sem se prikazati mladinsko delovno akcijo z drugačne plati. Ko sem odhajal v brigado, so tudi meni rekli posamezniki: »Spet ti ne bo treba delati!« ali pa »Ti se znajdeš.« Na delovni akciji razen krampa in lopate spoznaš še mnogo drugih stvari, ki so za delo brigade ravno tako ali pa še bolj pomembne kot samo delo. Ena izmed vzporednih dejavnosti je tudi delo komisije za informiranje, ki ima težko nalogo, saj mora zbirati prispevke za glasilo Bilten, urejevati stenčase, izdajati informacije in še in še. Ne bi vam našteval, koliko in kaj je treba nuditi, da so rezultati dela vidni. Pa tudi ostalih komisij in predavanj ne bi omenil, rekel bi le, da je prostega časa malo, kar premalo.

Pa pustimo probleme. Pred vami so rezultati dela, brigadirskega dela. Žal mi je, ker ga v celoti ne morete videti, morda pa vam bomo ustregli že s tem, kar bodo v uredništvu objavili. Upam in želim si, da bi objavljene prispevke pregledali in nas razumeli, da ni vse O.K. Napisano pa je bilo z veseljem in iz srca. V slikah in besedah spoznajite brigadirsko življenje in brigadirje.

Jože Vratarič

PISALI SO NAM

Iz Bele Crkve se je oglasil MUJO CANOVIČ, ki pozdravlja vse v TAP-u ter vsem sodelavcem želi veliko delovnih uspehov. Po končanem vojaškem roku se bom vrnil v vaš tozd; še sporoča Mujo. Pišete mu lahko na naslov:

MUJO CANOVIČ
V. P. 4210/3c — 1
26340 BELA CRKVA

Iz Skopja se oglašja ISMET BEKTEŠEVIČ, ki pozdravlja vse nekdanje sodelavce in nas naproša, da mu tudi v bodoče pošljamo naše glasilo.

Ismet, upam, da boš že naslednjo številko našega glasila dobil na naslov, katerega si nam ga sporočil

ISMET BETEŠEVIČ
V. P. 4036/1
91207 PETROVEC
SKOPJE

Tudi SILVESTER MLINAR se oglašja iz Skopja in nam sporoča, da mu dnevi pri vojaki minevajo hitro. Silvestru se zahvaljujemo za poslano razglednico, ki nas je res vrnila v dopustniško razmišljanje. Silvestrov naslov je:

SILVESTER MLINAR
V. P. 1228/5
91060 SKOPJE

OLIVER MOMČILOVIČ pa se oglašja iz Pule, kjer služi vojaški rok. Oliver, zelo nas veseli, da se imaš dobro in da si zadovoljen. Želimo ti veliko vojaških uspehov in kmalu nasvidenje. Vsem sodelavcem sporočamo tudi tvoj naslov:

OLIVER MOMČILOVIČ
V. P. 9030/21 VE 3
52002 PULA

DARKO ZORKO pozdravlja vse sodelavce v sektorju za inženiring in projektivo. Oglašja se iz Bitole. Njegov naslov:

DARKO ZORKO
V. P. 4519/5
97002 BITOLA

Ko boste brali ta podpis, bodo že vsa jabolka, ki smo jih letos nabavili za člane kolektiva lepo spravljena v hladnih shrambah v veliko zadovoljstvo vseh nas saj smo letos, skoraj vsi, izredno zadovoljni tako s kvaliteto, kot tudi z organizacijo delitve ozimnice.

ZAHVALI

Ob smrti drage mame in tašče Ane Čeferin se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem za izraze sožalja, podarjene vence in spremstvo na zadnji poti.

Marijan
in Angelca Čeferin

Vsem sodelavcem iz tozda Vzdrževanje se iskreno zahvaljujem za podarjeni venec in izrečeno sožalje ob smrti mojega očeta.

Franc Šolar

Sava Kranj

Sava, glasilo delavcev delovne organizacije industrije gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov Sava Kranj. Glasilo izdaja odbor za informiranje, izhaja štirnajstredno, glavni in odgovorni urednik Vera Drašak, tehnični urednik Lado Mraz, fotografije Ivan Draškič. Naslov uredništva: Kranj, Škofjeloška 6, telefon 25-461, interno 482 ali 282. Tisk TK Gorenjski tisk Kranj

Glasilo je oproščeno temeljnega davka na podlagi mnenja republiškega sekretariata za proročilo in kulturo SRS (št. 421-1/72) z dne 27. marca 1973.